

Музично-Літературний Журнал
Bandura
Бандура

Year 13 СІЧЕНЬ — 1993 — JANUARY Number 43-44
КВІТЕНЬ — 3 — APRIL

„БАНДУРА“

КВАРТАЛЬНИК

Видав Школа Кобзарського Мистецтва
в Нью-Йорку

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Віктор Мішалов, д-р І. Соневицький, проф. Дарія Каранович-Гординська, Роман Савицький, композитор Юрій Олійник, д-р І. Маглай (Туб), д-р М. Рубінець (УНР).
Англомова: Ліда Чорна, Петро Матіяшек.
Гол. редактор: Микола Чорний

Редакція застерігає за собою право скорочувати статті та правити мову. Статті, підписані авторами не обов'язково висловлюють погляди чи становище Редакції. Передрук дозволений за поданням джерела.

ВСІ МАТЕРІЯЛИ ДО РЕДАКЦІЇ
ПРОСИМО СЛАТИ НА АДРЕСУ:

SCHOOL OF BANDURA
84-82 164th Street
Jamaica, N.Y. 11432

Графічне оформлення: В. Пачовський

„BANDURA“

A Quarterly Magazine Published
by the New York School of Bandura

The Publisher reserves the right to edit all submitted materials. Submitted articles, signed by the author, do not necessarily reflect the official views of the „Bandura“.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Америка:

Річна передплата — 15.00 дол.

Поодиноке число — 7.00 дол.

Канада — 17.00 дол.

Інші країни — 17.00 дол.

Поодиноке число — 8.50 дол.

SUBSCRIPTION PRICE LIST

U.S.:

Annually — 15.00 дол.

Per issue — 7.50 дол.

All other countries:

Annually — 17.00 дол.

Per issue — 8.50 дол.

**ЧИТАЙТЕ — РОЗПОВСЮДЖУЙТЕ
ПРИСІДНУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ**

для

ЖУРНАЛУ

„БАНДУРА“

ПЕРІОДИЧНІСТЬ ВИДАННЯ

журналу

„БАНДУРА“

залежить тільки від Вас!

Subscription in U.S. Dollars only.

The Bandura Magazine is an important Journal devoted to Ukrainian folk music. Urge your friends to subscribe today!

The Bandura Magazine cannot be published without your support

ГРИГОРІЙ ПАВЛОВИЧ НАЗАРЕНКО

Григорій Назаренко

25-го жовтня 1992 р. в Українській Православній Катедрі св. Покрови в Дітройті, друзі-приятелі та любителі кобзарського мистецтва, відзначили уродини найстаршого кобзаря на чужині, бувшого члена Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка ГРИГОРІЯ НАЗАРЕНКА.

Після молебня, у залі церкви відбулося урочисте, незабутнє привітання нашому корифею — Кобзареві. Настрій у залі був святковий, веселий. Це було дійсно "григорянське свято". Проводила цим святом довголітня приятелька і сусідка Назаренків пані Олена Лісківська. Вона привітала Григорія відповідним віршом. Тоді пані Надія Стрихар прочитала привітання від маляра М. Дмитренка. Були зачитані привітання від організацій і мистецьких одиниць. Вітали Григорія багато його приятелів. Ширший, біографічний спогад про життя і творчість нашого Кобзаря, виголосив його довголітній приятель ще з часів підрадянського існування Капелі, Гаврило Махиня. "Мені припала велика честь і гонор вітати нашого ЮВІЛЯТА з нагоди його дев'яности років народження".

Сьогодні для нас усіх присутніх і несутніх є радісна, велична нагода. Це свято не є лише Назаренків родинне свято, а нас усіх, бо відзначаємо кобзаря-полтавця Київської "Хороброї Сімнадцятки" бандуристів, на якій розбудувалася слава-єдина у Вільному Світі Українська Капеля Бандуристів ім. Т. Шевченка. Відзначаємо життєво-кобзарську працю нашого кобзарського МОРОЗЕНКА.

Г. Назаренко народився на початку цього століття. 13-го жовтня 1902 року в Полтаві. В золотій перлині нашої Батьківщини, міста багатьох талановитих кобзарів минулої і теперішньої доби. Назаренків родовід походить з давнього козацького роду.

Полтава і Полтавщина були колискою кобзарського мистецтва, які породили, виховали і дали нашій нації сліпців кобзарів в минулому, а тепер зрячих кобзарів-велетнів, між якими провідне місце займав Григорій і решта полтавців: сл.п. Федір Протопопів, Йосип Панасенко, Павло Мінняло, Григорій Китастих і Іван Китастих.

Григорій змалку любив малярство і вчився в Полтавській Художній школі. Малював та й з того, в молоді роки, жив. Музичну освіту (спів і гру на бандурі) ще юнаком отримав в Полтавському Музичному Технікумі. Будучи студентом організував Молодечу Капелю Бандуристів. Більша частина їх, разом із своїм учителем пізніше долучилася до Полтавської Капелі Бандуристів. А це був 1923 рік. Ця Капеля стала основою Державної Капелі, керівниками якої були Гнат Хоткевич, В. Кабачок з солістом кобзарем Назаренком. 1924 року ця капеля приймала участь у святкуванні річниці М. Лисенка в державному Драматичному театрі м. Одеси. А в 1928 році мала концерт в бувшій столиці України, Харкові. Також з величезним успіхом (вперше в історії кобзарства) мала концерт в Одеському Оперному Театрі. 27 років пізніше Григорій Назаренко виступив з капелею ім. Т. Шевченка в "Карнегі Голл", З.С.А.

Некожньому в його категорії мистецтва пощастило за його життя дочекатися бути свідком-учасником таких історичних подій.

В 1935 році постало об'єднання Полтавської і Київської Капель в Українську Державну Зразкову Капелю, диригентами якої в різні періоди були: М. Михайлів, Д. Балацький, В. Кабачок, Опришко. Коли повищі диригенти зникли (арешти, заслання) — диригентом цієї об'єднаної Капелі мав стати Григорій Назаренко. Але партійний квиток Данила Піки, переміг. Григорій був замісником диригента і концертмайстром тієї капелі і її провідним солістом.

Війна 1941 р. перервала існування і працю Капелі. Частина її членів переживши початкові лихоліття війни, полони на чолі з енергійним членом капелі Дмитром Черненком будують першу в історії кобзарську одиницю із званням "Українська Капеля Бандуристів ім. Т. Шевченка", а її першим диригентом стає Григорій Назаренко. 1941-42 рр. вперше в історії організованого кобзарства, Капеля понесла "Живе Слово Тараса" (Київщина, Волинь) нашим трудівникам-хліборобам, яким Сталін забороняв, бо знав, що бандура і пісня кобзарська (українців можуть зброя), були на перешкоді поневоленню України.

У серпні 1942 р. німецьке гестапо арештовує Капелю і запроторює в кацет. Коли Капеля після кацету і концертів по невольничих таборах Німеччини, 1943 р., ризикуючи покаранням і не без пригод, завдячуючи гетьманові Скоропадському, генералові Шандрукові та впливом українським діячам Берліну і Києва, — повернулася на Україну. Тут мала тріумфальне, патріотичне турне по наших західних землях, яка своїми піснями збуджувала в той час до боротьби проти обох поневолювачів розтерзаної на шматки Батьківщини.

То не були звичайні мистецькі концерти на зразок "Карнегі Голл" чи європейське турне Капелі. То був тріумф українського народу в боротьбі за волю. Під час тих тур — виснажених, голодних, обідраних членів Капелі, опухлих від голоду, яким в один час був Григорій, після "хожdenій по муках-поневір'ях", — їх вітали наші брати і сестри. Гостили, одягали, запрошували, співчували, виявляли свою любов до кобзарської пісні і кобзаря. Гостили Капелю за козацькими традиціями. Завжди перед і після кожного концерту (чи то був в театрі, депо, стодолі чи в лісі) чекав на них багатий стіл українських страв. Ну, і як належить козакам, — присутня чарчина, якої ми не цуралися після "кацетної дієти".

1944 р. Капеля назавжди прощається з останнім шматком Рідної Землі, мальовничою Туркою над Стриєм і мандрує з Григорієм у чужі сторони.

Після війни, Григорій був творцем і диригентом капелі бандуристів ім. Леонтовича на англійській зоні Німеччини, члени якої пізніше долучилися з їх диригентом до складу поповненої капелі.

Григорій Павлович — це бандурист, соліст, диригент, замісник диригентів капелі, концертмайстер, новатор нашого давнього ремесла, учитель, наш кобзарський старшина. За своє життя виховав чимало молодих бандуристів, які пізніше стали повноцінними кобзарями, членами капелі.

Я ніколи не забуду моє перебування в капелі, сольові пісні чи заспіви у виконанні багатьох членів Капелі, а спеціально не забуду нашого сьогоdnішнього народження в його пісні "Про Морозенка", "Іхав стрілець" та його виконання — інтерпретацію власної композиції твору на народні слова "Дума про смерть козака Бандуриста" і в багатьох інших піснях, думах, які він співав за свої роки в капелі.

Григорій Павлович як мистець, був критичним, відвертим. Вільно висловлював свою думку, коли мова йшла про професійність.

Григорій — мистець, людина, українець, християнин.

1939 р. заслужена капеля у Києві оголосила конкурс на поповнення складу співаками, бандуристами і цимбалістами. Приїхав до мене в Одесу член журі того конкурсу, концертмайстер Капелі Григорій Назаренко, мене прослухати, чи я є вартий бути прийнятим у конкурсі? Прослухав. За короткий час я і цимбаліт Харківської Консерваторії О. Незовибатько стали членами. І ось, сьогодні, 53 роки пізніше дякую Гргорієві за моє прийняття до Капелі.

Григорій Павлович є чудової людяної вдачі-характеру. Вирозумілий,

зрівноважений, ввічливий, завжди усміхнений. Я ніколи не бачив його сердитим, розчарованим. Може під час лише риболовки, коли ота велика зірвалася з його гачка. А рибу ловити любив. То було його "габі", вибраний спорт, яким він насолоджувався у вільний час. Як мистець був вимагливий і серйозний. Настроювачи оркестру на пробах, домагався чистоти, гармонійного унісону, акордів належної тональностей.

Так як інші, ось як незрячий Вересай, будучи в старшому віці, причарував бандурою свою другу дружину. І, як переказує літописець, дружина признавалася: "Ой, одружила мене з цим дідом його бандура. Було, як прийде сватати, то й вижену, а як заграє на бандурі... то й заверну..."

Наш зрячий кобзар Григорій Назаренко будучи середнього віку, також причарував другу дружину бандурою, бо пані Татьяна любила його спів і гру... та й також завернула. І ось слідує року будуть відзначати "Золотий Ювілей" їх подружнього життя. Враховуючи життєвий період особистого, мистецького життя — праці як кобзаря-співака за радянської влади, полону, кацету, голоду, поневірянь, чужини — там не має міри, щоб зважити вклад у наше кобзарське мистецтво Григорія Назаренка — нашого кобзарського Морозенка. Його пісню і гру за його активного мистецького життя і праці будуть довго пам'ятати люди, які його знали, насолоджувались його мистецтвом, його приятелі по зброї, його учні, яких він виховав.

Кажуть, що "життя мистця починається після його смерті" (лише тоді визнають його талант). А життя нашого мистця Григорія Назаренка почалося з його молодих літ від 1923 р. Ще в Полтаві, пізніше в Києві, Одесі, Москві, Німеччині на вигнанні і продовжувалось аж до відходу на пенсію — ще за його довголітнього життя. Бог оцінив його вклад, майстерність у наше мистецтво, тому і нагородив Григорія довголіттям. Там були в Капелі два Григорії, найкращі знавці нашого ремесла: Григорій Назаренко і Григорій Китастих. Не має історичної потреби порівнювати, хто з них був кращий-ліпший. Для мене і, я певний, для багатьох любителів кобзарства і тих, хто розуміє цей вид мистецтва — вони були рівні, унікальні, професійні, якщо безкритично оцінювати їх довголітню працю на культурній ниві української нації двадцятого століття.

Хоч вони були різного, особистого характеру, натури, але були спільного виразності і трактування нашої кобзарської пісні, які звеличали наш національний інструмент і "вивели його в люди" та індивідуально присвятили нашій споконвічній кобзарській пісні їх талант, знання, якими їх нагородив Бог. Наш заокеанський найстарший Кобзар на чужині Григорій Назаренко, ще за його трудолюбимого життя діждався Вільної Незалежної Самостійної України, його Полтавщини, рідного міста, про яких співав у своїх історичних піснях-думах. Яка шкода, що другий Григорій недочекався такої історичної події в житті його народу, про який співав, творив, з яким тужив. Лишилися тільки його посмертні твори, які лунають по всій Україні.

Оце є мій коротенький, багато неповний спогад про творчий шлях

нашого іменинника. Небагато можуть дорівнюватись його кобзарській кар'єрі. Небагато!

За своє довголітнє життя наш кобзарський Морозенко був свідком народження комунізму і його смерті — загибелі на його Батьківщині. Своім віком, пережив усіх "мудрих" вождів тієї диявольської імперії зла, катів народу.

Пережив: Леніна, Сталіна, Маленкова, Косигіна, Молотова, Єжова, Берію, Постишева, Кагановича, Черненка, Андропова, Хрущова, Мікояна та й же п'яницю Брежнєва. А це неабиякий шматок часу в житті людини і дочекався до великого чуда нашої доби Вільної України.

Поетеса Ганна Черінь казала: "Ніхто не навчить Батьківщину любити краще, ніж чужина...". Або, як в тій кобзарській пісні співається: "Чужино, чужино, не заміниш мені України".

Завдяки таких зрячих кобзарів нашої доби, якими були: Василь Ємець, Гнат Хоткевич, Данило Піка, Данило Кравченко, О. Дзюбенко, В. Кабачок, Г. Китастих, Іван Китастих, Йосип Панасенко, Федір Протопопів, Павло Міняйло, Зіновій Штокалко, Тимофій Півко, Дмитро Черненко, Степан Ганушевський, Юрій Приймак і Володимира Юркевича, як і сучасних: Петро Потапенко, Євген Цюра, Петро Гончаренко, Ол. Гончаренко, Петро Китастих, Микола Лисківський. Завдяки Григорію Назаренку, чисельної молоді плеяди кобзарів на еміграції — спричинились до відродження ренесансу кобзарського мистецтва. Завдяки їм, повище згаданим — "Наша дума, наша пісня ніколи не вмре, не загине".

Слава Тобі, дорогий друже Григорію! Сьогодні є перший день решти Твого життя. Нехай воно буде якнайдовшим і щоб воно звучало так, як звучали струни твоєї бандури.

Побажаємо Григорієві Павловичеві доброго здоров'я, щасливого, спокійного родинного життя та всякого земного добра на "Многії, многії Літа!".

Після слова Г. Махині, вітали Григорія його довголітні друзі, почесний президент Капелі Петро Гончаренко, який згадав його роль і вклад у кобзарське мистецтво і додав: "Віримо, що будемо Тебе вітати за десять років від нині" і подарував йому від Капелі альбом з відповідним написом. Тоді говорив Микола Ликівський: "Я мав щастя, що попав до таких, як Григорій. Ніхто не міг грати і співати нашу пісню так як Григорій. І як же можна вас не любити?!"

Катерина Потапенко додала: "Найкращу пісню, яку ми учні в Полтаві любили слухати, це "Кучерява Катерина", яку співала Полтавська Капеля". Тоді п. Несторенко сказав: "Дякую вам, що навчили мене як гриби збирати". Слідуючим промовцем був П. Китастих: "Ви один з тих кобзарських батьків, від яких я багато навчився!". А. Малкович: "Склоняю свою сиву голову перед Вами. Слава Вам!".

Вітали свого вчителя і диригента бувші учні і члени капелі ім. Леонтовича — брати Гончаренки, Петро і Олександр з дочкою з України. На кінець привітань, А. Малкович прочитав лист поздоровлення від членів Капелі, які перебувають в Києві, від Віктора Китастого і М.

"Братство Кобзарів". Полтава, 1923 р. Другий зліва: Назаренко.

Дейчаківського, як також від культурно-освітнього міністерства при Верховній Раді, які присутні заслужено одобрили грімкими оплесками.

В мистецькій частині привіту Назаренко заграв на власно-виробленій бандурі декілька кобзарських пісень власної обробки. П. Писаренко заспівав історичну пісню "Про софрона" і дуєт з П. Китастим "Ой гиля, гиля" в чудовій обробці Григорія Павловича.

Гість з України кобзар Володимир Горбатюк привітав Григорія добрим словом і розповів про стан кобзарів і кобзарства на Україні. Присвятив декілька історичних і сучасних пісень про долю і традиції нашого народу.

Це була незабутня зустріч з нашим Кобзарем.

Довга черга стояла до почесного стола з вітаннями і поцілунками.

Присутні провели цей день в приємній, товариській, родинній атмосфері. Довго приятелі гуторили, згадували, дякували, радувалися.

Багатий і смачний був полуденок. Про все це подбала донька Марійка, яка сказала: "Я роблю це від родини для мого тата".

СЛАВА ТОБІ, ГРИГОРІЮ!

КОБЗАР МИХАЙЛО КРАВЧЕНКО

Український народ здавна славиться своїми глибоко змістовними, високохудожніми думами та піснями, а також талановитими народними співцями-кобзарями, які своєю діяльністю заслужили світове визнання.

Одним з найвидатніших українських народних співців минулого був талановитий кобзар Михайло Кравченко.

Михайло Кравченко народився в 1858 році в селі Великі Сорочинці Миргородського повіту Полтавської губернії. Втративши зір на 15 році життя, хлопець вдався до кобзарського мистецтва. Сімнадцятирічним юнаком пішов учитися до відомого миргородського кобзаря Самійла Харитоновича Яшного. Згодом Михайло навчався у знаменитого кобзаря Федора Холодного, який по експресії співу і по майстерності гри на кобзі був неперевершеним мистцем.

Незрячий кобзар Михайло Кравченко, крім гри на кобзі, займався ще плетінням вірвовок, що перешкоджало розвитку його кобзарського мистецтва. Але без цієї роботи кобзар не зміг би прожити.

М. Кравченко виконував багато дум і пісень. Грав кобзар також чимало маршів, козачків та різних танців. В його репертуарі була також велика кількість народних соціально загострених історичних пісень, в яких викривалися і засуджувалися негативні соціальні та побутові сторони кріпосницько-самодержавного суспільства. Особливо любив він співати думи та історичні пісні, які він називав "Запорозькими псальмами".

Розпочавши свою кобзарську діяльність, Михайло Кравченко в перші роки грав і співав у своєму селі — Великих Сорочинцях. Іноді бував у Миргороді та інших містах Полтавщини. Згодом він побував у Катеринославі (нині Дніпропетровськ), Харкові, а пізніше — Катеринодарі, Одесі, Ялті, тощо. Слава про Кравченка, як про видатного народного співця швидко розійшлася по всій Україні. В 1902 році його було запрошено до Харкова на Археологічний з'їзд. Того ж року на кошти Російського географічного товариства Михайла Кравченка відряджено до Петербурга на Всеросійську кустарну виставку, де він виступав з виконанням своїх дум та пісень. Побував кобзар і в Москві.

Особливо відомим і широко популярним кобзарем став Михайло в часи першої революції 1905-1907 років. Він був безпосереднім учасником селянського повстання в селі Великі Сорочинці на Полтавщині в грудні 1905 року. Як відомо, революційні виступи селян були придушені царським урядом. Ці події послужили Михайлові темою дум "Про Сорочинські події 1905 року" та "Чорна неділя в Сорочинцях".

Жандарми боялись грізних кобзарських дум, вони переслідували Кравченка, суворо забороняли йому співати, піддавали репресіям. Нарешті, непокірного кобзаря було посаджено в тюрму. Жертвою цього терору стала і сім'я славнозвісного кобзаря.

М. Г. Кравченко

Пісня „Про поетів“

О. Сластьон
1908 р. Черн. 30.

Портрет кобзаря Михайла Кравченка, 1908.

Кобзар Михайло Кравченко мав великі поетичні здібності. Він багато складав власних творів, а також по-своєму переробляв уже відомі народні поетичні твори. Слухаючи в його виконанні думи чи народні пісні, можна було помітити значні відхилення від відомого тексту.

Як і інші кобзарі-імпрровізатори, Михайло Кравченко постійно змінював тексти дум і пісень. Кобзар добре знав поетичні особливості побудови дум з їх епічним розповідним характером, вільним розміром нерівною кількістю стоп у рядках, речитативною формою вионання, яке легко припускає імпрровізаційний елемент.

Кобзарським мистецтвом Михайла Кравченка зацікавились видатні прогресивні діячі української культури: Філярет Колесса, Леся Українка, В. Короленко, О. Сластьон та ін.

Відомий український музикознавець, фолкльорист і етнограф, професор Ф. Колесса у 1908 році спеціально поїхав у села Полтавщини, щоб

записати від Кравченка, а по можливості й від інших кобзарів, думи та історичні пісні. Незважаючи на різні офіційні перепони, вчений фолкльорист все ж записав у Миргороді на 57 фонографічних валиках цінні зразки дум і пісень. Найбільше таких творів Філярет Колесса записав від кобзаря Кравченка.

Докладно вивчивши зібраний матеріал, а також інші народні пісні та думи, професор Ф. Колесса написав і видав важливу наукову працю "Мельодії українських народніх дум". Ця праця і досі не втратила своєї ваги.

Талановитий кобзар Михайло Кравченко дбав про те, щоб його козбарське мистецтво було перейняте іншими, та умови життя та діяльності народніх співців за царату були настільки нестерпними, що селяни відмовлялися віддавати своїх дітей в науку до кобзарів.

І все ж кобзар Кравченко мав учнів, серед них був і Ф. Кушнерик (зі села Велика Багачка на Полтавщині) та відомий сучасний кобзар (50-60-ті роки ХХ ст.) Петро Гудзь (зі села Лютенка, Гадяцького повіту Полтавської обл.).

Тяжке життя незрячого кобзаря, голод, постійні мандри по селах підірвали здоров'я Михайла Кравченка. На 59-му році життя — 21 квітня 1917 р. видатний кобзар помер. Поховали його у Великих Сорочинцях.

В репертуарі Михайла Кравченка були такі думи й пісні: "Невольницький плач" (перший і другий варіанти), "Про втечу трьох братів з Азова", "Про Марусю Богуславку", "Про Самарських братів", "Про удову і трьох синів", історичні пісні про "Саву Чалого", "Про дівку-бранку", сатиричні та гумористичні пісні "Дворянка", "Чечітка", "Сусідка", "Хома та Ярема", "Як поїхав мій миленькій в ліс по дрова", "Біда", "Кум з кумою залицявся" та інші.

В. Гляд

ГРАЙ КОБЗАРЮ

Грай Кобзарю в чужім краю,
Стальна струна дзвени.
Залишили Україну-Маму,
В суворі, тяжкі дні війни.

Зупинились на чужині,
В Бога благаєм ласки, як весни.
Пошли щастя-долю Україні —
Ми ж її дочки й сини.

Довгий час тут живемо,
В журбі за тобою край!
Бо ж немає такої країни,
Друже! Гордися нею й прославляй.

Ростуть верби й тополі,
Поміж ними річечка біжить.
Пам'ятаймо ту природу,
За нею серденько болить.

Прийде час щасливої години,
Всі пізнаєм Україну-край.
Ми повернемось до неї,
Розбудуєм Рідний гай.

”СПАСИБІ, ДОЧКО, ЗА ПІСНІ!”

Пальці бандуристки ніжно лягають на струни бандури, лине пісня. Замріяно всміхається обличчя, плавно похитується щедро запорошена сивиною голова. Бандуристка частує мене піснями і згадує молодість.

Сиджу в скромній кімнаті дрогобицької квартири, однієї із найстаріших кобзарок України, Олесі Федотіївни Левадної. Бандуристці виповнилось вісімдесят і нині вона мало нагадує небувалої вроди високу, струнку, чепурну дівчину в вишиваній сорочці зі стрічкою в довгій косі та бандурою на колінах, яка дивиться на мене з шістдесятилітньої давності фотографії, що висить на стіні.

— Вже дещо й призабула, бо рідко граю, — виправджується кобзарка, — але співаю ще кожний день. Без пісень не можу!

— А як все починалось? — запитую Олесю Федотіївну.

І вона розповідає про себе...

...Народилася Олеся Федотіївна Левадна 14 квітня 1905 року в Решетилівці на Полтавщині. Змалку полюбила пісню, наділена природою дівочою красою та приємним голосом співала і в школі, і вдома, і вечорами на вулиці з посестрами із рідного села.

Якось послушавши, як співає Олеся, запросив дівчину до себе в хату В. С. Осадько, що жив тоді в Решетилівці. Василь Якович був освіченою, музично обдарованою людиною, сам добре грав на бандурі і запропонував Олесі навчатися в нього гри на цьому інструменті...

— Пам'ятаю — згадує Олесю Федотіївна, — коли я прийшла до нього, Осадько взяв свою бандуру, підстроїв і спершу заграв пісню ”Як ішов я вулицею, раз, раз”. Я уважно слухала, пісня сподобалась. А коли він далі заграв ”Думи мої” на слова Т. Г. Шевченка, я вже була зачарована його грою.

Тут же дала згоду вчитися у нього гри на бандурі. Так почалось моє перше кобзарське навчання. Осадько на Харківщині грав у Харківській художній капелі бандуристів, а відтак створив невеликий ансамбль кобзарів, з яким мандрував по Україні.

У 1925 році переїхав жити в м. Решетилівку Полтавської області, де утворив новий ансамбль. Засвоївши в Осадька прийоми гри на бандурі, Левадна приєдналась до цього ансамблю. Ансамбль мав свої афіші, білети, програми-листівки. В програмі ансамблю, який давав концерти у двох відділах, зокрема сольні, були виступи керівника ансамблю В. С. Осадька, дуети і тріо в складі В. С. Осадька, Г. Підгірного та О. Ф. Левадної. Ансамбль успішно гастролював по Полтавщині, а в 1927 році виступив і в театрі ім. Луначарського в Дніпропетровську.

— Осадько, — розказує Олеся Федотіївна, — був здібним музикантом, добрим організатором і керівником. На жаль, він згодом виїхав із Решетилівки і мої виступи під його орудою закінчились. Маючи непоганий

голос (альт) і освоївши гру на бандурі, я стала думати, як мені бути даліше. Згодом приєдналася до капелі бандуристів ім. М. Кравченка, з якою виступала і в їх гастрольних поїздках по Київщині, а відтак стала кобзарювати разом з бандуристами Дмитром Андрусенком, Григорієм Підгірним, Степаном Журманом та Іваном Крамарем, утворивши ансамбль під назвою "Кобзарі Полтавщини". Ансамбль виступав в Полтавській, Харківській та Кіровоградській областях.

В 1930 році Олеся переїхала жити в м. Красноград до своєї сестри. В Краснограді вона почала вчитися на торговельних курсах.

— Але до торгівлі у мене не було ні хисту, ні охоти. Я хотіла співати. І коли в Красноград приїхали з концертом харківські бандуристи, я після їх виступу ніяк не могла взятись до роботи за прилавком. Мій брат привів після концерту в хату жінку-фольклориста і молодого студента із Харківського університету, які приїздили з бандуристами, і попросив заграти для них. Та бандура, на якій я не грала півроку, була розстроєною, а я до цього ніколи не пробувала сама настроювати бандуру. І тому розплакалася і відмовилася грати. Тоді, перепросивши гостей, брат провів харків'ян до поїзда.

— До чого ж була я здивована, коли в найближчу суботу після концерту харківських бандуристів, вийшовши на вулицю по воду, я побачила афішу з об'явою про те, що завтра, в неділю, а місцевому клубі відбудеться концерт бандуристки Олесі Левадної. Мій концерт! Я ніколи не виступала як солістка-бандуристка. Ця несподіванка вразила мене. І я повернулася в хату з плачем. Щоб заспокоїти мене, брат признався, що це він підготував і розклеїв афіші по всьому Краснограді, запросивши на мій концерт фольклористку і студента із Харківського університету.

Спершу я пробувала ще раз відмовитись від виступу, розуміючи, що перед слухачами із університету та й земляками треба виступити на рівні, а я давно не грала та й часу на підготовку не залишалось. Але, коли брат розказав, що в клубі почали продавати білети, я зрозуміла, що виходу немає. Треба виступати.

Увесь час, що залишився до концерту, я присвятила підготовці до виступу. З допомогою брата, який добре грав на скрипці, я настроїла бандуру, вийняла із скрині свою вишиванку-сорочку, святкову спідницю і намисло. А от, ні чобіт, ні черевиків у мене не було. Та якось з допомогою сестри вдалось у багатих євреїв-сусідів позичити гарні червоні черевики.

— Пам'ятаю, — згадує Олеся Федотіївна, — клуб вщерть був набитий глядачами, багато військових, молодь. В першому ряді сиділа фольклористка і молодий студент із блокнотами в руках. Спершу я дуже розхвилювалася, але згодом заспокоїлась і, мабуть, даліше виступала непогано, хоч це був мій перший самостійний концерт.

Після виступу мене вітали, бажали нових успіхів, закидали китицями квітів. І я була на сьомому небі. Тоді мені здавалось, що я досягла вершин задуманого, хоч тепер розумію, що виступ мій був, звичайно, скромний, бо ж крім доброго голосу, я тоді нічим блиснути не могла. Тому, коли після концерту фольклористка і, особливо, студент із універси-

тету, стали мені радити їхати в Харків вчитися кобзарського мистецтва, я була вельми здивована і спершу стала відмовлятися. Стеднт став мені розказувати, що в Харкові працює і дає уроки гри на бандурі справжній віртуоз сам Гнат Хоткевич, що вчитися у нього, це велике щастя. Багато розказувала про Хоткевича і фольклористка. Тому після наради із сестрою і братом я на другий день вирушила поїздом до Харкова.

Знайомий студент зустрів мене в Харкові, привів в Харківський музично-драматичний інститут, допоміг написати заяву з проханням допустити до вступних екзаменів. Далі кілька ночей я ночувала на Харківському вокзалі і, накінець, прийшов день прослуховування.

Вже з ранку перед аудиторією, де проходило прослуховування, зібралось багато абітурієнтів. Всі говорили про світило інституту професора Чемезова, який займався з вокалістами. Ми всі страшенно хвилювалися, нарешті я заглянула через дірочку від ключа дверей у клас, де засідала комісія, і за столом проти дверей побачила комісію. Посередині, як мені пояснили знавці, сидів головуючий, сам професор Чемезов.

Нарешті двері відчинилися і мене запросили, назвавши моє прізвище. Глянувши на солідну комісію, я стояла з бандурою і не знала з чого почати.

Першу пісню комісія прослухала мовчки. Без ентузіазму прослухали члени комісії і мою другу пісню, яку під акомпанемент рояля я співала не дуже злагоджено. Нарешті, скромний, невеличкий, на мій погляд, чорнявий музикант, що сидів поруч з Чемезовим, попросив мене сісти на стілець і виконати щось під акомпанемент бандури. Я заграла та проспівала кілька дівочих народних пісень, які мені були близькі і добре знайомі. Члени комісії ожили, мій спів сподобався, я не зводила погляду з професора Чемезова і думала, чому не має Хоткевича, який справді міг би оцінити і мою гру на бандурі. А коли я на прохання когось із членів комісії заграла і декілька інструментальних творів (козачок, метелицю і ще якусь в'язанку народних мелодій), професор Чемезов сказав: "Достатньо! Ви прийняті і будете займатись у класі Гната Хоткевича!".

Через кілька днів почалися заняття. Я з бандурою через плече стояла перед дверима з написом "Клас Г. Хоткевича".

Яке було моє розчарування, коли я відчинила двері і перед мобою побачила скромну, невеликого на зріст, сухорлявого чоловіка, який сидів у прийомній комісії поруч з професором Чемезовим.

"Я Гнат Хоткевич, — відрекомендувався він, — буду Вас вчити грати на бандурі".

Усі уроки Хоткевич проводив чітко, цікаво, був дуже пунктуальною і акуратною людиною, до чого привчав й своїх учнів. З кожним уроком я засвоювала все нові й нові прийоми гри, вдосконалювала під його керівництвом техніку. Аж тоді зрозуміла, як мало я знала!

Наприкінці кожного уроку, якщо залишалось хоч трохи часу, або й після уроків, Гнат Мартинович любив розказувати про походження бандури, свої задуми по реконструкції і вдосконаленню цього інструмента, зустрічі з народними кобзарями, перебування в Галичині.

На кожний урок до Хоткевича я йшла з радістю, хоч часто і хвилювалася. Крім цього, я брала уроки співу у професора Чемезова і тому була вельми щасливою.

На жаль, підірване здоров'я Гната Мартиновича стало його підводити, він часто почав хворіти, а згодом і зовсім зліг. Пам'ятаю, як на прохання його дружини я приносила хворому ліки, які варила знайома знахарка. Вчитель приймав мене завжди з усмішкою, хоч сили його поступово покидали.

Накінець, коли я чергового вечора прийшла відвідати хворого, мене вже більше до нього не допустили. Сказавши, що стан здоров'я його значно погіршився.

Так закінчилося моє навчання у знаменитого бандуриста. Через декілька місяців Гната Мартиновича не стало.

Олеся Федотіївна Левадна стала працювати в Харківській державній філармонії, виступала в складі ансамблю бандуристів і як солістка.

— Яюсь, після одного із моїх концертних виступів в одному із сіл Харківщини, — згадує Олеся Федотіївна, — підійшов до мене високий сліпий кобзар. Чорнявий, бідно, але чисто і акуратно одягнений, він був на голову вищий за мене і викликав якусь симпатію.

— Як ти, доню, гарно грала, — сказав кобзар. — Дай глянути на тебе!

Я до цього ніколи близько не спілкувалась зі сліпими кобзарями, тому яюсь дивно для мене прозвучало його: "Дай глянути на тебе!". Але кобзар впевнено підійшов ближче, легенько поклав руку на моє плече і промовив: "Спасибі, дочко, за пісні! Спасибі, що порадувала людей і мене старого. Щастя тобі в твоїй нелегкій праці! А граєш ти добре і славно, спасибі!".

І я тоді на radoщах висловила: "Та я ж учениця самого Хоткевича!".

Цю зустріч зі сліпим кобзарем назавжди запам'ятала Левадна і дуже відтак жаліла, що не спитала кобзаря, хто він, звідки, не послухала і його пісень, а може й дум!

А далі грянула війна! З 1944 по 1946 рр. Олеся Левадна гастролювала разом з Українським державним драматичним театром УРСР ім. І. Шевченка, виступала в Москві.

У 1946 р. працювала в Тернопільській філармонії, а з 1948 року — в Дрогобичі в ансамблі пісні і танцю "Прикарпаття", який згодом став називатись "Верховиною".

У репертуарі О. Ф. Левадної, однієї з перших бандуристок України радянського часу, переважали українські народні дівочі пісні. Співала також пісні на слова Т. Г. Шевченка, класичні твори із народного кобзарського репертуару.

З 1960 року О. Левадна, пенсіонерка, жила в м. Дрогобичі. Як цінну реліквію зберігала старовинну бандуру, роботи одного із харківських народних майстрів, подаровану братом, та з пошаною згадувала свого вчителя Гната Мартиновича Хоткевича, якому завдячувала дуже багато.

...Не має в живих вже Олесі Федотіївни Левадної, але залишився

світлий спогад про українського соловейка, славу ученицю видатного вчителя Гната Хоткевича.

Марина Шевцева — Бандуристка, викладач Миколаївського музичного училища

БУРЯ, ПОРОДЖЕНА КОБЗОЮ

Про народного кобзаря Григорія Миколайовича Ільченка та його виконавську майстерність я чув багато схвальних відгуків і від кобзарів-професіоналів, і від різних шанувальників мистецтва. Але почути кобзаря довелося тільки у 1969 році, коли був організований перший виступ групи народних співців у Львові. Я був тоді членом правління Об'єднання кобзарів України при Музично-хоровому товаристві республік і брав безпосередню участь в організації цих концертів.

Після виступу я попросив Ільченка розповісти про своє життя.

— Може, й справді згодиться для історії нашого кобзарського мистецтва, — погодився кобзар і почав свою розповідь.

— Було літо 1922 року. Неділя. Ще із-за обрію не виткнулося ранкове сонце, а Полтавським шляхом вже торохкотіли вози — то на базар до Валок поспішали люди з ближніх і дальніх сіл та хуторів. Пішов і я, — вів свою розповідь Григорій Ільченко, — і побачив на базарі сліпого кобзаря Макара Христенка. Той виконував думи та історичні пісні, тужливо співав людям про минуле, далі переходив на ліричні, а то й побутові та веселі, жартливі. Я не відривав очей від співця, затаївши подих, слухав його гру та спів і все думав: "Оце інструмент! Оце музика!"

"Світ став немилий мені без кобзи, — писав згодом про ці дні в одному з листів до мене Ільченко, — і де б не був — чи вдома, чи у Валках, чи в кузні, де я тоді працював, — усе думав: "Де роздобути кобзу?"

Якось Григорій дізнався, що в селі Гонтів Яр в одних людей є стара кобза. Побіг туди, та як не просив, йому не продали, а тільки дали на деякий час пограти. Пробула вона в хлопця щось з півроку. З того часу почалося для нього, як він потім згадував, нове життя. Спершу вчився грати самотужки, а згодом попросився на науку до кобзаря Христенка, від якого перейняв не тільки дещо з репертуару, але й арсенал кобзарських традицій, вміння донести до слухачів засобом співу і гри на кобзі задум, закладений у творі.

— Я вже вмів виконувати кілька творів, — розповідав Ільченко, — коли до мене якось підійшов один старезний дідусь і признався, що в нього є те, що я шукаю, — стара кобза. Взяв я її і торкнув кілька струн, що вціліли. Свіжо і щиро задзвеніла, неначе радіючи, що про неї згадали.

Підремонтував і відтоді вирішив твердо: доля моя кобзарська!

Так розпочалося нове, справді кобзарське життя.

У 1926 році до Валок приїхала Харківська капеля бандуристів. Побачили капеляни на фотовітрині фотографію: молодий хлопець грає на кобзі. Розпитали, хто такий, завітали і запросили до капелі. Так Григорій став учасником, а згодом і головою Харківської мистецької капелі кобзарів ім. Т. Г. Шевченка, в якій грав і співав до 1928 року.

Мандруючи з капельюю, Григорій вперше у Ялті побачив море. Враження було незабутнє. Молодий кобзар милувався голубим краєвидом, слухав "музики моря" у час шторму. Він закривав очі, і йому ввижались на гребенях хвиль запорізькі чайки з відважними чубатими лицарями-козаками. І тоді зародився задум створити свій варіант думи "Буря на Чорному морі", який і понині вважається чи не найвищим здобутком кобзаря, увійшов до золотого фонду кобзарського мистецтва.

Сповіщаю, що 21 лютого мені виповниться сім десятків... За себе скажу, що кобзарюю потрохи, в середньому по 13 виступів на місяць. Далеко вже не їжджу, а найчастіше виступаю по заводах та фабриках в обідню перерву безпосередньо в цехах. Сприймають дуже добре. Минулого року був на кінозйомках у картині "Україна вчора, сьогодні і завтра", знімала тут, у Харкові, Київська кінофабрика. Знімали в саду Шевченка під столітнім дубом. Співав я думу про Україну. Режисер казав, що для Канади, але буде і у нас. Та не знаю, коли буде..."

Далі кобзар писав про деякі свої задуми. Та не всі вдалось йому здійснити. Як і колишні умови режиму сталінщини, умови періоду застою не сприяли повному розвитку багатосторонніх зацікавлень та непере-сичного таланту кобзаря. Скоро його не стало. Помер Г. М. Ільченко в 1975 році, похований в Харкові, де провів останні літа свого життя.

...Коли нещодавно я проглядав свій архів, серед листів увагу привернула подарована кобзарем з дарчим написом і автографом плакетка "Кобзар Григорій Ільченко", випущена в 1971 році книжковою фабрикою. На ній два портрети кобзаря, текст його кобзарського маршу, а також вислів про Ільченка: "...збирач і популізатор народно-поетичної творчості, він вніс помітний вклад у розвиток культури українського народу".

Багато незабутніх світлих спогадів залишилось від зустрічі з кобзарем Григорієм Ільченком. І чи не найбільш яскравий — враження від народженої його кобзою знаменитої думи "Буря на Чорному морі".

ШАНОВНІ ПЕРЕДПЛАТНИКИ ЖУРНАЛУ "БАНДУРА"

Через збільшення коштів видання на 65%, журнал опинився в скрайних матеріальних обставинах. До цієї кризи спричинились також післяплатники.

Звертаємось до Вас усіх з усердним проханням вирівняти залежність і заплатити передплату один рік наперед.

Ті, що є в стані, просимо допомогти нам продовжувати видавання журналу складаючи свій даток на ПРЕСОВИЙ ФОНД.

Закликайте своїх друзів і приятелів стати передплатниками.

Нехай журнал "БАНДУРА" буде Вашим подарунком для Ваших друзів і знайомих з нагоди ім'янин, дня народження, різдвяних свят.

ЩИРЕ СПАСИБІ!!!

КОБЗАРСЬКА ПІСНЯ ПРО ЗАПОРІЗЬКУ СІЧ

Навесні 1965 року, навчаючись на п'ятому курсі фізичного факультету КДУ, я звернувся в комітет з пропозицією влаштувати для студентів музичний вечір на тему: "Українські народні історичні пісні та думи у виконанні сучасних кобзарів і бандуристів". Оскільки подібного вечора комітет ніколи не проводив, то організацію його було доручено мені, як то кажуть, за принципом: "Сам запропонував, сам і організовуй".

Організація вечора забрала близько місяця. Найперш я звернувся до заступника директора інститута мистецтвознавства, М. М. Гордійчука за консультацією. З сердечною доброзичливістю і увагою поставився до мого прохання Микола Максимович, і я отримав від нього консультацію в повному обсязі. Вступне слово на вечорі мав проголосити знавець кобзарства на Україні кандидат філологічних наук Ф. І. Лавров. Насамперед Микола Максимович порадив запросити на вечір патріарха українського кобзарства кобзаря Єгора Хомича Мовчана, який на той час перебував у Будинку ветеранів сцени, що у Пущі-Водиці. Успішний виступ кобзаря перед всесвітнім форумом славістів привернув увагу не тільки вітчизняних учених, а й учених усього світу як феноменальне явище середини ХХ ст. Послухати спів справжнього Гомера України — це була сенсація з'їзду.

З 1965 по 1967 рік я відвідував кобзаря на околиці Києва в Пущі Водиці, водив до нього шанувальників кобзарського співу. В цей час мені пощастило почути і записати на магнітофон "Адідас" від Єгора Хомича "Марш отаманові кошовому Війська Запорізького Івану Сірку". Мені він сподобався бадьорістю і оптимізмом, стислою і точною характеристикою козацтва, простим музичним супроводом, який у майстерному виконанні Єгора Хомича доповнював "Козацьку похідну" кобзаря Є. О. Адамцевича або ставав поряд із нею. В Інституті мистецтвознавства, фольклору і етнографії є записи Є. Х. Мовчана: неперевершений "Невільничий плач", "Дума про братів Самарських", "Ой, не пугай, пугаченько" і багато інших.

Але чого мені не вдалося записати від Єгора Хомича, так це "Думу про голод 33-го року". Я довго прохав його виконати цю думу, але він все відтягував з невідомої мені причини. Одного разу він без попередження проспівав мені два куплета і раптово обірвав спів. Там йшлося про канібалізм — божевільна від голоду мати з'їдає свого синочка. На моє прохання продовжити цю думу, я почув від нього таку відповідь: "Не можна її співати. Не час. В 1935 році через неї було знищено в Харкові близько 225 кобзарів і лірників. Зразу ж після голоду вони ходили по селах і співали цю думу. Тоді влада збрала їх усіх у Харків, ніби-то на "сльот народних певцов" і за містом всіх розстріляла. Мені вдалося не поїхати. Мій проводир на той час десь запропастився, я пішов його шукати і ловці мене не знайшли". Відчуваючи його похилий вік, можли-

вість ніколи не почути цієї думи, я ще раз у відчай попрохав її виконати. "Хтось почує за стіною, донесе, і мене виженуть звідси, а я вже нікудишній, старий і немічний..."

Хочеться принагідно згадати пречудове звучання його кобзи, яка по праву зберігається в музеї Т. Шевченка у Каневі. А чи не пора мати в Києві музей історії українського кобзарства.

Минулого року мені пощастило відшукати у своїй фонотеці запис "Маршу отаманові Війська Запорізького Івану Сірку". Я розшифрував текст маршу, а музику розшифрував на ноти на моє прохання кандидат мистецтвознавства Леопольд Яценко. Ці записи і пропонуються читачам журналу з надією, що сучасні кобзарі візьмуть його у свій репертуар.

Школа Бандури ім. Г. Китастого в Клівленді йде з колядою в січні 1993 р. З ліва: Наталія Баслядинська, Ігор Мельнишин, Люба Завадівська, Андрій Жура, Надя Тарнавська, Ірина Завадівська, Тарас Махлай, Андрій Бебко, Олег Махлай.

ПІСНЯ, ЩО МАЄ ДУШУ

У залі органної та камерної музики Рівненської філармонії відбувся бенефіс бандуристки Тетяни ІВЧЕНКО.

Подібного досі в Рівному не було. Принаймні так вважає директор місцевої філармонії Святослав Мельничук. Після 1925 року в Україні вказівкою зверху було заборонено влаштовувати будь-який бенефіс будь-якого мистця. Мовляв, непристойно організовувати зустріч представника соцкультури з глядачами чи слухачами і перетворювати її в іменини з різними подарунками. Тільки концерт. І побільше пафосу, оптимізму.

Слава Богу, ті недобрі часи минули. Суверенна Україна дихнула вільно. І той подих передався її синам та дочкам, не обділеним талантом. А таких і на нашій поліській землі завжди вистачало. Щоправда, доля по-різному до них ставилася. Вірніше — влада. Та все ж зі сліз відроджувалися і продовжували нести у серцях і душах разом з любов'ю до свого народу рідну пісню.

Материнська співуча душа передалася і Тетяні Івченко. До нас вона приїхала жити і працювати з Охтирки, що на Сумщині. А до цього закінчила музшколу, музучилище, Київську консерваторію. І уже п'ять років працює солісткою обласної філармонії. Нещодавно на всеукраїнському конкурсі бандуристів, який відбувся в Донецьку, вона стала переможцем.

І ось з ініціативи директора філармонії їй влаштували бенефіс.

За кілька годин до початку бенефісу я зустрівся з Тетяною Івченко. Мова зайшла про творче кредо артистки. Почув ось що:

— Бандуру я взяла у руки ще в музичній школі після трьох років навчання там. Бандура покликала мене тому, що, як мені здалося, вона ближче до велелюддя. А вже в музичному училищі завдяки насамперед Наталії Миколаївні Цибулько прилучилися до вокалу. Тому сьогодні вважаю, що переваги бандури над вокалом чи навпаки не може бути, має бути поєднання...

Ось за таким кредо і працює Тетяна Івченко. Працює плідно. Свідченням того — згадана перемога на всеукраїнському конкурсі.

То святе почуття, коли несподівано для самого себе по-новому відкриваєш митця. Це почуття охопило мене під час Тетяниного свята. Адже досі знав її як бандуристку. На бенефісі ж вона відкрилася ще як прекрасна вокалістка, виконавиця класичних музичних творів, зокрема, арій, опер. До речі, основу першого відділу концерту склали саме вони. Солістка зуміла донести до слухачів завдяки ніжно-чистому голосу найтонші відтінки мелодій великих Баха, Моцарта, Чайковського, Гулака-Артемівського... Зуміла напрочуд легко. Як на перший погляд. За тією ж легкістю — наполеглива праця, що не дає зачахнути корінню природженого таланту. Звідти і вдячні слухачі.

А в другому відділі панувала народна пісня. Та пісня, що зветься душею народу і яку Тетяна Івченко увібрала в ніжне серце змалечку, прислухаючись до маминого голосу. І не останнє слово було за бандурою, струни якої віртуозно перебирали жіночі пальці.

І, звичайно, на бенефісі (на те ж він і бенефіс!) були щирі і теплі привітання, побажання, квіти, подарунки. Тетяна Івченко, принесе користь усім нам, хто ніколи не зраджував рідне слово і рідну пісню.

Тетяна Івченко. Лауреат I-го Всеукраїнського конкурсу.

”І СЯДЕ ПРАВДА НА ПОКУТІ...”

150 років від дня народження М. Л. Кропивницького

У плеяді видатних діячів української демократичної культури ХІХ століття одне з найпочесніших місць належить Марку Лукичу Кропивницькому — корифею українського професійного реалістичного театру, актору, режисеру, драматургу. Важко переоцінити його внесок у скарбницю духовності свого народу. Не так вже й багато яскравих особистостей в історії світової театральної культури з такою, як у Кропивницького, різнобічною обдарованістю. Це не лише драматург, а й відомий публіцист, поет, композитор, диригент, співак. Не лише талановитий організатор і керівник театру, а й чудовий педагог, який вишукував у народі таланти і копіткою невтомною працею виховував з них ентузіястів професійної сцени. Саме Кропивницький виплекав ціле гроно славнозвісних зірок, таких, як Марія Заньковецька, Ганна Затиркевич-Карпінська, Любов Ліницька, Панас Саксаганський, Микола Садовський. Марко Лукич був до того ж чудовим майстром слова, піонером українського реалістичного художньо-декоративного мистецтва...

Марко Кропивницький самовіддано боровся проти спроб розглядати український народ, як "плем'я", а його мову — як південно-російський діалект. "Не сила більш терпіти гніт глуму, ганьбу поневолення духовного, морального, мовчати перед брутальним зневаженням загально-людських прав, елементарної справедливості...". "Пора зрівняти українське слово в усіх правах з російським, бо тільки рідна мова у театрі, в літературі, у церкві і в школі, необмежувана цензурою, дає можливість застосовувати пригноблені сили з користю і успіхом на благо дорогої Вітчизни", — отак звертався Кропивницький до тих, кому дорога доля народу.

Кропивницький виступив реформатором українського театру. Його теоретичні погляди щодо організаційних форм діяльності театру, досконалості репертуару, вимоги підвищення майстерності, вдумливої праці

актора над собою, над кожною роллю, над цілим спектаклем були на той час справжнім відкриттям. Новаторство Кропивницького полягало й у принципово новому підході до значення режисури в процесі творення спектаклю, яку він розглядав як самостійне і відповідальне мистецтво.

Вражає титанічна енергія цієї людини, її фанатична відданість справі творення театру для народу, сила віри в мистецтво сцени як могутнього засобу просвіти простих людей. Недарма сучасники називали Кропивницького "батьком українського театру". "Товариство акторів Кропивницького" було живим джерелом української культури. І не лише на батьківщині, а й у Росії, Білорусії, Молдавії, Грузії, Литві. Повсюдно мистці гастролювали з незмінним успіхом.

"Була створена трупа, якої Україна не бачила ані перед тим, ані по тому, — зазначав І. Франко. — Трупа, котра робила фурор не тільки по українських містах, але також у Москві і в Петербурзі, де публіка часто мала нагоду бачити найкращих артистів світової слави". "Якщо Колумб відкрив Америку, то з таким же правом можна сказати, що Кропивницький відкрив скарб малоросійського театру", — писав рецензент однієї з петербурзьких газет.

За своє довге театральне життя Кропивницький зіграв багато різножанрових ролей в українському, російському й західноєвропейському репертуарі. Написав понад сорок оригінальних п'єс, дві дитячі опери, багато пісень та романсів, вперше переклав українською "Отелло" В. Шекспіра, "Ревізора" М. Гоголя.

М. Л. Кропивницький мріяв про кращу долю для свого народу, чекав і вірив, що настануть часи, коли творцями і господарями рідного краю стануть оспівані ним люди чесною і вільною праці. Так, у листі до професора Харківського університету М. Сумцова він писав: "Переживаємо ми такі час', що ніби удвоє швидше живеться, ніж вперше жилося, і якое аж страшно робиться, як подумаєш, що не доживеш до того моменту, коли Правда гукне до Кривди: годі тобі, паскудо, на покуті сидіти та мед-вино пити, геть лиш од порога, туди, де ти мене примушувала довгі віки стояти. І сяде Правда на покуті, сяде цупко і кріпко...".

Україна не забула імені свого великого сина. В Кіровограді створено меморіальний музей Кропивницького, його ім'ям названо місцевий театр. У республіці споруджено пам'ятники митцеві, встановлено меморіальні дошки в місцях, де він жив і працював.

З нагоди відкриття меморіальної дошки на честь Марка Кропивницького на театрі у Києві, де він виступав у 1881 році, визначний український поет Максим Рильський прочитав перед громадськістю столиці республіки схилювані рядки:

"...І думав я, і думав зал увесь
Про шлях його, де терен з лавром сплівся,
Про подвиг многорічний, що лишився
Навік віків нетлінний і поднесь".

МАЙСТЕР БАНДУРИНИ

З давніх-давен сіверська сіреч чернігівська, земля народжувала славних дочок і синів. Багата вона народними умільцями, музикантами, співаками, артистами, письменниками і зараз. Серед них слід відзначити талановитого кобзаря і майстра-конструктора українських народних інструментів Олександра Самійловича Корнієвського. Трохи більше року не дожив він до свого столітнього ювілею, який недавно урочисто відзначено в Києві і його рідному місті Корюківці.

Цій людині довелося побачити і пережити багато: і окопи першої світової війни, і сибірські табори та морози, і смерть дружини від рук фашистів під час корюківської трагедії... І все ж наперекір злій долі Олександр Самійлович не покладаючи рук працював, конструював, творив, не кажучи вже про те, що ніколи не розлучався з бандурою і співом.

Близько двохсот бандур власноручно зробив майстер, і кожна з них своєрідна, неповторна і в оздобленні, і в звучанні. Та не тільки бандури виготовляв талановитий майстер, а й ліри, скрипки, арфи та інші музичні інструменти. І всі вони пречудово інкрустовані перламутром, кольоровими металами, мають високі акустичні якості.

Олександр Самійлович багато попрацював над вдосконаленням бандури і ліри. Він застосував систему півтонів у приструнках бандур, як у фортепіано, розширив її діапазон до п'яти октав, що застосовується й досі (соль контроктави — соль третьої октави).

У 1913 році на Всеросійській виставці кустарних виробів у Києві бандура О. Корнієвського була відзначена бронзовою медаллю. Його інструменти експонувались і були високо оцінені на Всесоюзній виставці в Москві.

Олександр Самійлович дуже багато зробив для розвитку кобзарського мистецтва, для виготовлення і вдосконалення українських народних музичних інструментів. До речі, і сам він пречудово співав під акомпанемент своєї бандури. Свого часу нам довелося слухати його виступи. Імпровізації на теми українських народних пісень "Думи мої, думи", "Рече та стогне Дніпр широкий", "Пісня про Морозенка" та ін., які він так блискуче виконував, викликали справжнє захоплення. Бандура в його руках співала, мов жива.

Олександр Корнієвський жив і творив у золотий вік нашої класики. Він зустрічався і постійно контактував з Миколою Лисенком, Михайлом Коцюбинським, корифеями українського театру та іншими діячами української культури.

Заслуги Олександра Самійловича перед рідним народом, його культурою важко переоцінити, і за це йому честь і хвала.

Про народного умільця, майстра музичних інструментів та кобзаря-бандуриста з Чернігівщини — Олександра Самійловича Корнієвського народні співці розказували легенди. В їх розповідях особливу увагу при-

вертали високі оцінки виготовлених Корнієвським музичних інструментів, вміння народного майстра вкласти в свої творіння частку душі. Про це свідчить цікаве зовнішнє оформлення та оздоблення інструменту і чарівні звуки.

Бандура, на якій грав Кукса, мала прекрасний зовнішній вигляд, відрізнялась оригінальною конструкцією і соковитим багатим звуком, чим і викликала особливу симпатію до її творця.

Народився Олександр Самійлович Корнієвський 8 березня 1889 р. в с. Динирівка, тепер Менського району Чернігівської області в родині нащадка запорізьких козаків (дід його батька був запорізьким козаком, тому родина була вільна від панщини). Обдарований музично малий Сашко, ще в дитинстві любив слухати народні пісні та гру народних музик, почав сам пробувати майструвати музичні інструменти, навчитися грати на скрипці.

Про цей період в одному із своїх листів Корнієвський писав: "Коли я був ще дитиною, то трапилось якось близьенько побачить скрипку і почути як на ній грав один дідусь, і мені більш усього подобалась головка в скрипці. І ото я почав собі вирізувати ту головку то з картоплі, то з буряка ножиком і ото так щодня різав більше року, аж поки вийшла така, яка мені сподобалась.

Далі я вже з дерева почав робити іграшкові скрипочки і чіплять до них струни кишкової, робити яких навчила мене мати. Таких скрипочок я зробив чимало і кожна була кращою за попередню".

Дідусь цей частенько заходив до батьків Корнієвського і дещо показував малому Сашкові: як держати скрипку, як настроювати, як грати. А кмітливий хлопець все запам'ятовував, а влітку ховався в кукурудзу або коноплі і вчився грати...

У 1905 році Олександр Корнієвський зустрічався зі знаменитим народним кобзарем Терешком Пархоменком і на замовлення М. В. Лисенка виготовив за зразком пархоменкової три бандури для композитора, який мав намір тоді створити капелу.

Під впливом Пархоменка Корнієвський виготовив бандуру і для себе та навчився на ній грати. З цього часу кобзарює та займається удосконаленням бандур, робить інші музичні інструменти.

У 1910 році Корнієвський сконструював і вперше виготовив дворядну ліру, яку вдосконалив в 1918 році.

У 1943 році згорів будинок кобзаря, в якому знаходився домашній музей, а в ньому кращі інструменти його роботи і кілька гарних скрипок, шість бандур у футлярах, віолончель, а також фісгармонія і два піаніно, які вдосконалював.

Відбувши каторгу, "подарунок" сталінських прибічників, О. С. Корнієвський поселився в місті Корюківці Чернігівської області. Там він конструє і виготовляє нові інструменти, серед них арфу і дивовижний за конструкцією новий інструмент, який назвав бандуриною. Цей інструмент, за задумом автора, повинен був замінити дві бандури і акордеон. Він мав вигляд бандури, яка встановлювалась на спеціальній підставці. З обох

боків були нанизані 146 струн.

У 50-х роках Корнієвський працює над вдосконаленням ліри: виготовляє її з хромативними басами, поліпшує звучання.

Більше 200 бандур роботи Корнієвського з чистим звучанням, оздоблені цікавими орнаментами із перламутру розійшлись по всій Україні і далеко за її межами. Багато із них демонструється в музеях. Окремі зразки бандур зібрані О. Ф. Нирком зберігаються в кімнаті-музеї Ялтинської народної самодіяльної капелі бандуристів ім. С. Руданського.

О. С. Корнієвський, крім ліри та бандури, грав добре і на інших музичних інструментах, у нього цього фаху навчались багато бандуристів.

...Незважаючи на всі злигодні життя, прожив Олександр Самійлович 99 років і помер 31 січня 1988 року.

Весною 1989 року, відзначаючи 100-річчя від дня народження кобзаря і визначного народного майстра музичних інструментів, в Києві відбувся вечір, присвячений О. С. Корнієвському. Звучали кобзи, бандури, ліри. Промовці відзначили талант геніяльного народного мистця.

...Зупинилося серце Олександра Самійловича, але не вмовкають струни його бандури. Розійшовшись по світу, зігріті теплом свого творця вони несуть людям радість, хвилюють душу, дарують чарівну зустріч з народним мистецтвом.

Дзвени, співай, бандуро, пропагуй неповторну чистоту народного таланту, звеличуй щедрість душі і велич духу свого творця.

**Якщо бажаєте, щоб Ваш журнал,
„БАНДУРА”, далі появлявся допо-
можіть йому складаючи свій даток
на ПРЕСФОНД.**

КОБЗАР І ЗАХІДНА УКРАЇНА

У Галичині почали досліджувати творчість Шевченка ще учасники "Руської трійці" — М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький. Бо ж ще у 1841 році з Петербурга до Львова надійшов альманах "Ластівка", в якому були надруковані "Причинна", "На вічну пам'ять Котляревському", "Тече вода в синє море", "Вітре буйний", а також розділ з поеми "Гайдамаки".

У відділі рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника серед інших матеріалів зберігаються особисті архівні фонди М. Шашкевича, І. Вагилевича та Я. Головацького. Так, серед паперів М. Шашкевича є списки поезій, зроблені ним з альманаху "Ластівка" (1841) та збірки А. Могили (Метлинського) "Думи і пісні та ще децю" (1839). Серед переписаних власноруч М. Шашкевичем творів Кобзаря є "Причинна".

Цікавий такий факт. Коли Іван Франко задумав 1888 року писати докторську дисертацію, то темою обрав "Сон" Т. Шевченка. Проте, за браком відповідних матеріалів у львівських бібліотеках, він облишив її.

І все ж Іван Франко був чи не найвидатнішим у свій час шевченкознавцем. Про це свідчать його праці "Причинки до оцінення поезій Тараса Шевченка" (1881), "Перебендя" Т. Шевченка" (1889), "Тополя" Т. Шевченка" (1890), "Із секретів поетичної творчості" (1898-1899), "Тарас Шевченко і його "Заповіть" (1903) та ін.

Чимало праці доклав І. Франко для популяризації та видання творів Шевченка в Галичині.

Активними пропагандистами творчості Т. Шевченка були й численні вчені-літератори. Тож чимало сторінок, присвячених Шевченку, знаходимо в архіві академіка М. С. Возняка. Серед них — праці "Кирило-Мефодієвське братство і Шевченко", "Від появи "Кобзаря" до наших днів", "Шевченко і Пушкін", "Т. Г. Шевченко і М. В. Гоголь" тощо.

Важливі архівні матеріали про Шевченка відомого поета і літературознавця академіка В. Г. Шурата. Зокрема, його роботи "В роковини "Гайдамаків" і смерті Т. Шевченка", "В сім'ї вольній, новій" та ін. Варті уваги матеріали архіву колишнього вчителя Івана Франка з Дрогобицької гімназії Теофіла Грушкевича.

Особливо великою популярністю користувалися твори Тараса Григоровича серед учнівської та студентської молоді. Зберігся номер рукописного часопису "Зірка", який випускав підпільний учнівський гурток "Станіславська громада". Перша сторінка журналу містить напис: "З тих часів, як ще поезії Шевченка галицька молодіж переписувала і передавала з рук до рук".

Як відомо, багато поезій Т. Шевченка стали народними піснями. В архіві українського композитора Я. Ярославенка (справжнє прізвище — Вінцковський), зберігаються ноти його творів на слова Шевченка: "За

сонцем хмаронька пливе”, ”І досі сниться...”, ”Наша дума, наша пісня не вмре, не загине”, а також друковані видання — ”Тече вода з-під явора...”, ”Рано-вранці...”. ”І досі сниться...” та ін. Серед автографів українського композитора Кирила Стеценка є обробка мелодії Г. Гладкого до ”Заповіту”, а також кантата ”Шевченкові” на слова Костянтини Малицької.

Автором музичної картини ”Вечорниці” до драми ”Назар Стодоля” є талановитий композитор і поет-перекладач Петро Ніщинський, деякі матеріали якого також містять фонди Наукового товариства імені Шевченка та Львівської консерваторії.

В осени 1864 року за завданням археологічної комісії Т. Г. Шевченко їздив на Волинь і Поділля змальовувати історичні і археологічні пам’ятки. Серед численних населених пунктів поет був у Вишнівці, Кременці і Почаєві, які зараз входять до складу Тернопільської області. У Вишнівці Шевченко оглянув замок князів Вишнівецьких і виконав кілька малюнків. У Кременці ознайомився з ансамблем Кременецького ліцею. А у Почаєві він змалював Почаївську лавру і виконав чотири акварельні малюнки, два ескізи й начерк олівцем.

Читачам буде цікаво знати, що у книжкових фондах нашої бібліотеки зберігається примірник першого видання ”Кобзаря” 1840 року.

ПРЕСОВИЙ ФОНД

Л. Лампіка	100.00	д-р А. Лозинський	100.00
Г. Назаренко	90.00	Арета Підгорецька.....	40.00
др. С. Ничай.....	50.00	д-р Е. Грабарчук.....	50.00
В. і І. Лехіцькі	50.00	О. Гац	25.00
др. Є. Якимів	49.00	А. Криницький	20.00
В. Лучкань.....	25.00	П. Матула	15.00
І. Лютенко.....	25.00	П. Гурський	10.00
Лев і Линда Григорчук	25.00	І. Сташків	10.00
Б. Жура.....	20.00	С. Максимюк	5.00
В. Безсонів.....	15.00	П. Данилів.....	5.00
С. Пісоцький	15.00	А. Несвячений	5.00
Др. С. Шебуньчак.....	15.00	І. Твердохліб	5.00
Л. Ліщина	11.00		

Продовження в слідуючому числі

ДУМА ПРО КОВАЛЕНКА

Подав до друку і написав вступну замітку М. В. Гуць

Нещодавно серед матеріалів І. Франка у Відділі рукописів інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР (фонд 3, одиниця зберігання 4064, аркуші 5-7) виявлено цікавий фольклорний твір під назвою "Коваленко". Записав його М. Плямушак 1912 року в селі Синевідсько-Вишне (зараз Верхнє Синьовиднє Сполівського району Львівської області). Запис знаходиться в зошиті, в якому вміщено також дев'ять інших цікавих народних пісень та переказів про турецько-татарський полон, Сагайдачного, Довбуша тощо. Під текстом твору із заголовком "Коваленко", нажаль, немає повної паспортизації. Але оскільки під деякими піснями в цій збірці стоїть прізвище Миколи Комарницького, то є підстава гадати, що саме від нього записано і твір про Коваленка.

Як відомо, на Україні здавна існувало багато варіантів старовинної пісні про селянина Коваленка, що був захоплений в полон під час одного з численних спустошливих нападів турецько-татарських загарбників на Україні в XV-XVII ст. Ранній варіант цього твору, вперше записаний в Галичині, був надісланий М. Максимовичу і опублікований ним, як зазначає Іван Франко, "в дуже попсованому вигляді" в журналі "Киевлянин" (1841 рік, кн. 2, ст. 180). Пізніше його передрукував Я. Головацький у своєму збірнику "Народные песни Галицкой и Угорской Руси" (ч. 1, Москва, 1878, ст. 203).

Нові варіанти пісні про Коваленка опублікували А. Метлинський в збірці "Народные южнорусские песни" (К., 1854, ст. 324) та В. Антонович і М. Драгоманов і зібранні "Исторические песни малорусского народа" (ч. 1, К., 1874, ст. 79-83). В збірці історичних пісень Видавництва АН УРСР Київ, 1961, ст. 77-80, опубліковано ще три нових варіанти цієї пісні.

Ряд неопублікованих варіантів пісні про Коваленка можна зустріти в архівах Києва, Москви, Санкт-Петербургу та інших містах.

Усе це свідчить про велику популярність і поширення народнопоетичних творів про Коваленка. Однак, до цього часу нам було відомо, що постать Коваленка відображена тільки в піснях. Ось чому привертає до себе особливу увагу фольклорний твір, записаний М. Плямушаком. У ньому наявні важливі ознаки думи: епічність розповіді, своєрідний спосіб розкриття характерів, змалювання подій, відсутність строфічної будови, специфічна ритміка, переважне дієслівне римування.

Перед нами цікава знахідка, яка доповнює скарбницю українських народних дум, засвідчує їх непоодинокі побутування в свій час і в західних областях України.

Дума про Коваленка (як і про Коновченка, варіант якої теж був

записаний в західних землях України і надрукований в "Русалці Дністровій", 1937), дещо відмінна від дум, що побутували в східних областях України, і за своєю формою стоїть ближче до історичних пісень. Її місцеві ознаки не викликають сумніву: лексичні — "легінь", "полапали", "зеленько-тіли", "жие", "ту"-тут, "май"-хай; морфологічні — своєрідна форма "щобисте", відокремлена дієслівна частина "ся"; фонетичні — "утупити" — втопити, "его", "трийцятьох" та ін. Характерно, що ця дума записана в Галичині, де був здійснений і перший запис пісні про Коваленка.

На наш погляд, дума про Коваленка не є стилізацією на тему однойменної історичної пісні, а становить її пізнішу трансформацію. Подібні випадки відомі в історії українського фольклору. Одні й ті ж герої часто оспівуються і в піснях, і в думах.

Дума про Коваленка не безпосередньо відображає події, а змальовує їх як давно минуле. В ній Коваленко оспіваний як козак, що прославився героїчними походами в турецькі землі. До речі, в деяких пізніших варіантах однойменної пісні зустрічаємо подібні зміни: замість селянина Коваленка виступає безіменний козак. На відміну від інших українських дум, в яких зображено втечу козаків з полону, тут маємо оригінальне пояснення визволення: дівчина-бранка приносить полоненим не ключі, а пилки. В інших думах змальовання подібного способу визволення не зустрічаємо, хоча в історичних документах він був зафіксований.

Іван Франко у 1915 році пише цікаве "Дослідження українських історичних народних пісень XV століття", яке було опубліковане (вже після смерті вченого) в Науковому збірнику Ленінградського товариства дослідників української історії, письменства та мови. (Випуск 1, К., 1928) У цій розвідці чимало місця відведено й пісні про Коваленка. Вчений дав розгорнутий аналіз різних варіантів цієї пісні на широкому історичному тлі та реконструював її первісний варіант. Але тут ніде немає згадки про однойменну думу, запис якої зроблений ще в 1912 році. Вважаємо, він потрапив до рук Франка пізніше (в кінці 1915 або на початку 1916 року).

Нижче подаємо думу про Коваленка із збереженням усіх особливостей оригіналу.

КОВАЛЕНКО

Давно тому на Україні ковалював Коваленко
І не було кувати йому легенько:
Покинув він ковалювати
А пішов в козаки козакувати.
Зібрав сто хлопців таких, як він,
Бо він був сильний легінь,
У море Чорне він ся запускав,
Галери турецькі рабував,
Багато лиха наробив,
Тому султанови ся не здобрив.
То приказав (султан) его шукати
Живого в Туреччину припровадити;

”Бо я не буду їсти і спати,
Доки в руках его не буду мати!”
Пішло триста турків і довго шукали,
Аж по трьох місяцях їх відшукали,
І добру тут баталію зчинили:
Козаки з турками добре ся били.
Але що? Турки в кінці перевагу взяли,
Бо більше війська мали.
То сімдесятьох козаків порубали,
В Чорне море рибі кидали,
А трийцятьох і Коваленка спіймали.
В тяжкі кайдани закували,
Із втіхи не знали що зробити,
Чи утопити, чи порубати
І всіх з башти на гаки покидати.
”Ні!”, — крикнув султан, — у льох киньте,
А сами по довгих трудах ідіть спочиньте,
Але щобисьте потрійну сторожу дали,
Щоб ті схизмати не поутікали!

Вже третій рік в неволі,
Що взяли їх поневолі,
Третій рік в льоху пробувають,
Сонця праведного, України не видають,
А кайдани руки, ноги обривають.
Попід стіни льоху козаки сиділи
Та кайданами зеленкотіли,
Голосно закричали: ”Віро бусурменська,
Ти земле, земле турецька,
Ой, земле, де ж ми могли знати,
Що ми будем у тебе пробувати,
Що по степу гуляли,
Під голим небом спали...”
”Ой, не згадуй, не згадуй, — крикнув Коваленко, —
Бо як про Україну почую, то болить серденько!
Волів би я щоб нас четвертували
Або щоб завтра по степу гуляли”.
Аж ту двері заскрипіли,
А козаки зааніміли,
Сестра гожа увійшла,
Хліб-воду подала і сказала:
”Се дівка-бранка пекла!”
І по тих словах відійшла.
Козаки голодні скоро хліб розломали
А в кожному хлібі ножі і маленькі пили.
”Ох, Боже, се дівка-бранка дала, —

Бодай она здорова була!
Дівка-бранка довго най жиє,
Нам, хлопці, робота є.”
Козаки скоро кайдани розпилювали
Та доброї хвилі чекали:
”Ох, Боже, коби ті два дни скоро зійшли,
Щоб за мною ви, орли, вилетіли!”
На другий вечір хліб-воду принесли,
А козаки на турків вітром ся понесли,
Щосили кололи, рубали,
Зброю у трупів забирали,
На чайки турецькі сідали,
Від берега турецького відпливали,
Щосили мали, веслами веслували,
В гирло Дніпра прибували,
А щоби коло Очакова Кизякирмені¹ не полапали, —
То від гирла Дніпра степами-лісами маширували,
До Запорожа прибували і тут ся остали.
А бандуристи про Коваленка думу складали
Та по цілій Україні співали.

Бандуристка Оксана Ковганич з мамою — визначною акторкою кіна в Києві

1. Кизякирмені — йдеться, мабуть, про турецьку фортецю Казікермен, яка була на місці сучасного міста Берислава Херсонської області.

НАМ ПИШУТЬ

УКРАЇНА — ІТАЛІЯ — БАНДУРА!

У науковій книжці італійською мовою про Культуру і Науку у взаєминах між Італією і Україною, що появилася у Римі 1992 р. заходами Падуанського Університету у відділі про музичні контакти на протязі віків між Україною та Італією згадується також про бандуру. Є згадки про українських славних композиторів Бортнянського, Веделя, Березовського, Семена Гулака-Артимовського, співака Руснака-Герляха, балерину Євгенію Борисенко, композитора Романа Вляда та других, а також про співака і бандуриста Володимира Луціва. Книжку написав

професор Ярослав О. Матвіїшин. Понижче подаємо уривок про діяльність **ВОЛОДИМИРА ЛУЦІВА** в Італії нашим читачам, у вільному перекладі з італійської мови.

Українець з Карпат Володимир Луців нар. 1929 р., один із співаків, тенор та бандурист. Перфокціонував своє мистецтво співу в Консерваторії св. Кекилії у Римі (Санта Чечілія). Проф. Елена Дамброзіо, його учителька, високо оцінювала його таланти і допомагала йому у підготовці цікавого репертуару. Після його виступів у Римі (багато раз), Неаполі, Катанія, Агрідженто, Орвето, Таранто та других італійських містах він показав мистецтво свого співу і свої спроможності віртуоза бандуриста у різних країнах світу, між якими Німеччина, Англія (де також студював та виступав перед приїздом до Італії), Австрія, Швейцарія, Бельгія, Швеція,

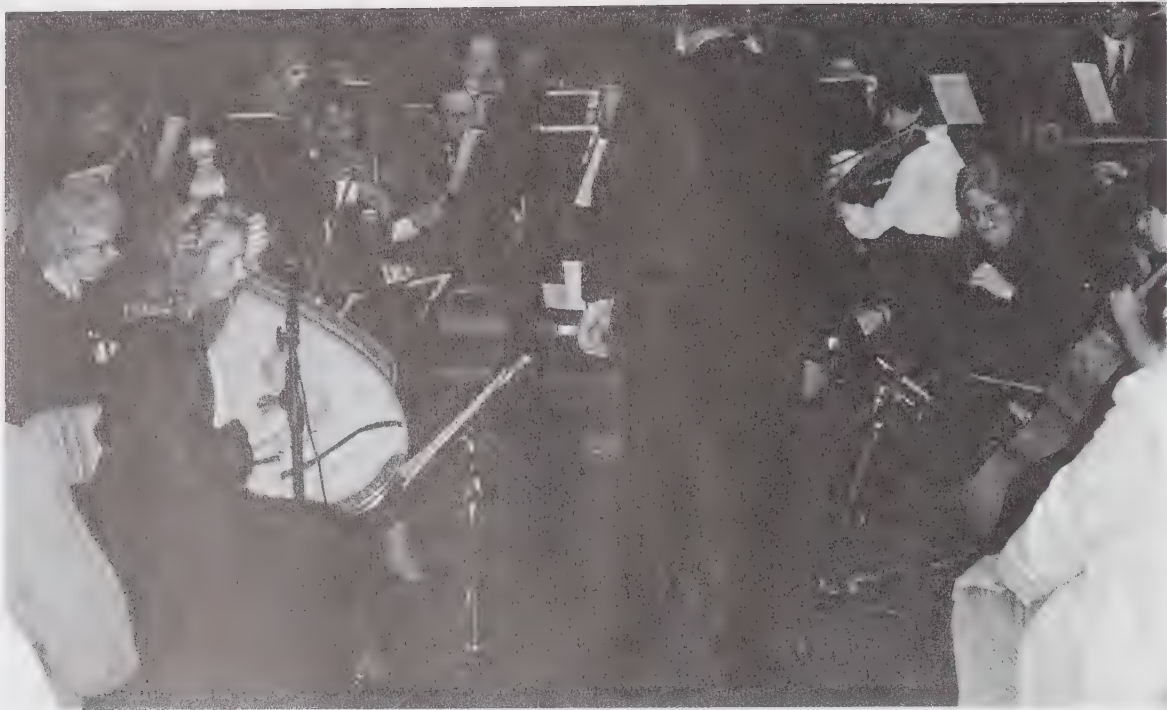

Ізраїль, Сполучені Штати Америки, Канада і т. д.. Він одержав визначні успіхи не тільки як виконавець популярних українських і козацьких пісень, але також за виконання класичних італійських арій, передусім італійських оперних арій. Про це пишуть у цьому періоді 1952-1958 часописи усіх міст, де він виступав. "Іль Темпо", "Іль Мессаджеро", "Студі Романі", "Іль Корере ді Січілія", "Іля Січілія", "Іль Ізоля", "Іль Попольо", "Іль Квотідіано", "Іль Корерк дель Джерно" і другі вихвалюючи його голос рідкісного звучання, зворушливе виконання національних (українських) співів, а також і той факт, що він перший запізнав (представив) в Італії бандуру на професійному рівні. До речі його багаторазові виступи по радіо і телебаченні пов'язані із випуском його платівок.

М.Ч.Д.

ОДИН КРОК ВПЕРЕД ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ

5 грудня 1992 р. в місцевості Рескю у Каліфорнії українська бандура вперше прозвучала як сольовий інструмент із симфонічною оркестрою. Цього вечора Оля Герасименко-Олійник виконала світову прем'єру "Першого Американського Концерту для Бандури з Оркестрою", композицію її чоловіка мгр-а Юлія Олійника, при співучасті Сієрра Симфонічної Оркестри, якою диригував маєстро Генк Кінг. У тій же самій програмі ми почули блискучий Концерт Д-мажор Дмитра Бортнянського на бандурі зі смичковою оркестрою.

Концерт звеличав своєю присутністю проф. Василь Герасименко зі Львова, батько Олі, проєктодавець і конструктор 65-струнної концертної бандури, на якій саме цей Концерт був виконаний.

Концерт почався Увертюрою Короля Степана — композиції Людвика ван Бетговена. Цей твір виразно виявив своє театральне походження.

Слідуючою точкою був бадьорий твір "Концерт" Дмитра Бортнянського, написаний для клявесину і струнної оркестри. Його відкрив у 1985 році челіст Дмитро Маркевич у архівах Парижської Національної Бібліотеки.

Своєю вправленою грою, Оля Герасименко-Олійник, знаменито заступила клявесин якістю звуку бандури. Бандура прозвучала чітко і ясно. У бадьорому описі музичних тем бандура чергувалась із оркестрою у швидких пасажах і привабливих мельодіях. Солістка вміло використала як мажорні так і мінорні мотиви "Концерту".

Ця подія виразно продемонструвала, що український національний інструмент бандура, у її вдосконаленій формі, може успішно рівнятись клясичним інструментам на світових естрадах. Бандура звучала екзотично в повноті своїх звуків на тлі оркестрового супроводу.

"Перший Американський Концерт для Бандури з Оркестрою" складається із трьох частин. Цей твір тематикою задержує український характер у неоромантичному стилі, в якому бандура і оркестра доповнюють себе у драматичному способі виконання.

Під оплески публіки солістка і диригент запросили композитора Юрія Олійника на сцену. Він у короткому слові спростував неточності поміщені в програмі концерту, де було подане, що Д. Бортнянський народився у Петербурзі в Росії, рівночасно поділився інформаціями із чужинецькою публікою, про відновлення самостійності України та описав бандуру, як український національний інструмент.

Оркестра закінчила свій виступ 4-ою Симфонією Мендельсона.

Американські слухачі вповні оцінили красу української музики, наших композиторів та солістку, нагороджуючи їх щедрими оплесками.

ШКОЛА ЮНИХ БАНДУРИСТІВ ПРИ КАПЕЛІ ІМ. Т. ШЕВЧЕНКА, БУЕНОС АЙРЕС АРГЕНТИНА

Група була заснована в 1986 році з ініціативи сл.п. Василя Качурака, бувшого керівника Капелі, і завдяки М. Чорного-Досінчука, який подарував нам дитячі бандури. При цій нагоді висловлюємо нашу щирю подяку добродіям, які уможливили існування цієї школи з Америки.

Перших кілька років вчителькою була Марта Собенко. Зараз продовжує керувати цією школою Рікардо Олесь Береговий.

Виступає "Школа Юних Бандуристів при Капелі ім. Т. Шевченка" під проводом Олесь Берегового

За час існування, юні бандуристи виступали по різних місцях. До найбільш замітних треба зарахувати виступ у театрі "Колісео". На тому концерті був президент С.К.В.У. мгр. Юрій Шимко, який з захопленням сказав: "Ці діти тримають бандури більші за них самих". Виступали також у театрі "Рома" у Авенжанеді.

Найбільшим успіхом був виступ Юних Бандуристів на спільному концерті усіх Ансамблів Аргентини і Бразилії у місті Прудентополі — Бразилія, на посвяченню пам'ятника Т. Шевченка. Цілий концерт передавався на каналі 2 Ля Пляти.

Крім того виступали для різних українських організацій.

Молоді бандуристи беруться серйозно до бандури і вже тепер видно, що є завансовані, які підуть до дорослого Ансамблю.

Виступає тріо: зліва направо диригент Олесь Береговий і завансовані учні: Аріель Капано і Сергій Баюра

Нам було б дуже приємно мати bliщі зв'язки з іншими школами, зокрема на Україні, щоб поділитися нашими труднощами і успіхами. Наша адреса:

Escuela Infantil de Bandura
"Tara's Shevchenko"
Entre Rios 643, C.P. 1804,
Ezeiza, Buenos Aires,
ARGENTINA (АРГЕНТИНА)

КОБЗАРСЬКИЙ ТАБІР

Останні десять років в Емлентоні, що на маленькій річці в Пенсільванії, відбуваються кобзарські табори. Учасники таборів називають містечко Кобзарською Січчю.

Кобзарська Січ за останні тринадцять років випустила в світ багато талановитих молодих бандуристів. Деякі з них стали інструкторами, деякі вже сидять у першому ряду Української Капелі Бандуристів імені Т. Шевченка, деякі продовжують свою мистецьку працю по громадах діаспори — не тільки в ЗСА, але в Канаді, Бразилії, Аргентині, Венесуелі, Німеччині та Бельгії.

Табір знаходиться під патронатом Української Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка (УКБ) та Товариства Українських Бандуристів.

Максим Лис

ЗУСТРІЧІ З КОБЗАРЯМИ УКРАЇНИ

(продовження з попереднього числа)

СТРІТІВКА

Біля Києва, 7 км від Дніпра, в Кагарлицькому районі, вздовж глибокого яру розкинулось мальовниче село із загадковою назвою "Стрітівка". Місцеві жителі пояснюють цю назву так: Вінницький полковник Іван Богун відмовився присягнути на вірність російському цареві в Переяславі і зламав шаблю, яку треба було цілувати. Пізніше, за намовою царя, Богдан Хмельницький викликав Богуна на переговори, щоб схилити його до присяги. Зустрілися вони саме там, де потім і виникло село з назвою від слова "стрілися". Тут Хмельницький спіймав ще одного облизня: Богун до самої смерті не визнавав підданства Росії, а Україну боронив, як лев своїх левенят.

Коли в 1989 році громада села вирішила відділитися від великого колгоспу "Дніпрова зоря", то свій колгосп одностайно назвали іменем Івана Богуна. Слід зауважити, що на той час на Україні це був перший колгосп, який насмівся взяти ім'я правдивого національного героя, а не Леніна, Маркса чи Павлика Морозова.

Нині село Стрітівка відоме на всю Україну і за її межами тим, що тут відкрито в тому ж 1989 році першу кобзарську школу. Вона почалася, як і

Біля гуртожитку з викладачами школи

все — з ідеї. Працював тут учителем музики молодий кобзар Володимир Горбатюк. Він і зумів переконати директора школи Галину Іванову та її чоловіка, голову колгоспу Олексія Іванова відкрити на базі місцевої восьмирічної школи кобзарів для хлопчиків, що закінчили дев'яту класу загальноосвітньої школи. Слід відзначити сміливість подружжя Іванових. Скільки атак їм довелося відбити з боку компартійних органів, Міністерства освіти, КГБ! Але ідея пробила собі дорогу і почала втілюватися в життя. Тепер потрібно було зламати безліч бюрократичних бар'єрів, наставлених в різних державних установах. Необхідно було оформити, підписати, переписати, узгодити, ще раз переписати, поставити штампи, печатки... А того начальника нема, а той десь поїхав, а той не приймає, а той прийме тільки після того, як прийме інший і т. д., і т. п.

Десять місяців щоденної біганини між міністерствами, управліннями, відділами, радами та безліччю інших установ, і все це за рахунок особистого часу. І ось, нарешті, В. Горбатюк везе в Стрітівку довгожданий папір, що дозволяє відкрити кобзарську школу. А далі — ще більше: будівництво гуртожитку, обладнання, програми, харчування, бандури, підручники, пошуки викладачів, житло для них... І всюди перешкоди, нерозуміння або й просто ігнорування.

Все пройшло, все здолали. І ось 1-го вересня 1989 року кобзарська школа з великими урочистостями відкрита.

Коли я завітав сюди в кінці травня цього року, мене зустрів дружній, злагоджений ансамбль майбутніх кобзарів "Запорозьким маршем" Євгена Адамцевича. Серце раділо, коли я бачив їхні надхненні обличчя. А коли вони заспівали хором "Отче наш", я не міг повірити, що це співають юнаки, зібрані з усіх куточків України. Адже половина з них навчається лише перший рік. Не часто навіть професійні хори співають так чисто, злагоджено, проникливо.

У школі навчаються всі діти з села. Кобзарська школа — це старші класи, але вся вона оформлена в кобзарському дусі. Всюди портрети кобзарів, рушники, художнє різьблення, класи прибрані в усе національне. Мало того, кожна класа — ніби маленький регіон України. Тут і Київщина, і Поділля, і Полісся, Карпати, Слобожанщина. Кобзарства хлопців навчають кобзарі Володимир Кушнет, Михайло Лихошвай, Василь Литвин. У щоденному спілкуванні з ними учні переймаються кобзарським духом.

Живуть хлопці в затишному гуртожитку, вибудованому поряд, біля школи. Колгосп забезпечує їх харчуванням, а хлопці у вільний час допомагають колгоспові.

Якщо село спершу ідею створення кобзарської школи прийняло насторожено (не обійшлося, звичайно, без підмовлення людей відповідними органами), то тепер люди села щиро за те дякують. Бо і дорогу до села завдяки школі підновили, і підремонтували центр села, і постачання стало ліпшим, і жити цікавіше стало, і юні кобзарі нікому в допомозі не відмовляють.

Звичайно, є в кобзарської школи і свої проблеми. Це і брак достатньої

кількості бандур, і викладачів не вистачає, і житлом не всі викладачі забезпечені, і достойної бібліотеки та фонотеки немає. Але віриться, що все це з часом набудеться. І вилітатимуть із свободолюбного села орлята на всю Україну, щоб кликати її народ утверджувати свою волю та свою державність.

ЯЛТА — КРИМ

Після подорожі по центральній Україні ми вирушили поїздом до Криму. Там, в Ялті, нас чекав давній мій приятель, керівник великої капелі бандуристок при Ялтинському педагогічному училищі Олексій Нирко. Вже у Симферополі, де нас зустрічав О. Нирко, я відчув різку відмінність Криму від решти України. Ніде не було чути жодного українського слова, прибуття і відправлення поїздів оголошувалося лише російською мовою, в газетних кіосках зі старою назвою "Союзпечать" — жодної української газети. Коли ми розмовляли українською мовою, то раз-у-раз ловили на собі злі погляди людей, що проходили мимо. І в Симферополі, і в Ялті ледь не з кожного будинку дивився чи вказував правицею дорогу до "світлого майбутнього" Ленін, всюди висіла більшовицька агітація, символіка, червоні прапори. Одним словом, я попав у комуністичний заповідник.

В Ялті є будинок, в якому багато років жила Леся Українка. Ніякі зусилля місцевих ентузіястів не допомогли зробити в ньому музей поетеси зі світовим ім'ям. Тимчасову експозицію погрожують ось-ось викинути, а

Ансамбль капели бандуристок ім. С. Руданського

На набережній в Ялті. Маєстро Нирко і кобзар Кіндрачук

сам будинок передати якійсь організації. Товариство "Просвіта" та Республіканська партія існують тут на напівлегальному становищі — їм не надають приміщень, постійно погрожують фізичною розправою, а то і просто б'ють їх членів на вулиці. Кримських татар, що повертаються на рідну землю, б'ють, заганяють в автобуси і вивозять в невідомому напрямку.

Довідавшись про це і побачивши все на власні очі, я зрозумів, що О. Нирко є справжнім українським героєм без усяких перебільшень. Адже з часу поселення в Ялті, вже понад 20 років, він не зігнувся перед жодним начальником, не промовив жодного російського слова ні на роботі, ні, тим більше, вдома. Більше того, з дівчат, що розмовляють по-російському, значна частина яких росіянки за походженням, створити капелю бандуристів, яка співає виключно українські пісні, таке можна вважати фантастикою. А якщо врахувати, що випускниці капелі вже самі заснували гуртки та ансамблі бандуристів в інших районах Криму, то подвиг Олексія Нирка переоцінити важко. Минулого року він навіть провів фестиваль бандуристів Криму, в якому взяли участь понад сто учасників. Там були тріо і ансамблі, дитячі і дорослі колективи, солісти.

Прогулюючись по набережній Ялті, ми наштовхнулися на кобзаря Остапа Кіндрачука, який саме відбивав чергову атаку п'яного афганця. Той погрожував привести з собою ще афганців і з н'ми побити "проклятому бандеровцю" на голові його шарманку, — так він називав бандуру. Закінчилося все тим, що люди, які слухали кобзаря, здали афганця в міліцію. Ми запитали: "Чи часто підходять до вас такі афганці?"

— "Та ні, не часто. Частіше загинають російське слово і зі злобою в

очах відходять”, — сказав О. Кіндрачук. Він працює ще капітаном на буксирі в місцевому порті. На це місце його перевезли з респектабельнішого корабля за те, що в журналах і газетах переконливо, на фактах, доводив, що українці вздовж південного узбережжя Криму живуть з незапам'ятних часів.

Після відвідання експозиції Лесі Українки (так і хочеться сказати "музею") ми слухали концертну програму ансамблю "Пролісок". Не кожен професійний колектив може показати таку майстерність. Відчувалася повсякденна кропітка робота керівника та наполегливість учениць. Однаково майстерно звучали як ансамблеві, так і сольові твори.

Слухаючи цих малих дівчат, я відпочивав серцем і душею, забувши про те, що Крим ще комуністичний. Я щиро дякував ансамблеві і його керівникові за те, що на цьому півострові вони створили український острів, який повільно, але невпинно збільшується, і прийде такий час, коли справедливість переможе.

ЗАПОРІЖЖЯ

Після Криму нас чекали в Запоріжжі Клавдія Кривцун та її сестра Валентина. З цими бандуристками я давно листуюся, і тепер хотілося особисто запізнатися, ознайомитися з їх творчим доробком. А ще я пам'ятав, що Запоріжжя — це не просто зіндустріялізоване місто, але й серце України, славнозвісна Хортиця. Як вона? Не вірилось, що через кілька годин я зможу ступити на священну землю, политу кров'ю славного князя Святослава. Тож вперед!

Володимир Горбатюк — між бандуристками Запорізького Музичного училища, справа від нього Ольга Беженар.

Ансамбль Запоріжжя на Запорізькій Січі

Позаду залишилося озеро Сиваш, засипане кістками хоробрих, але занадто довірливих воїнів бригади батька Махна. Попереду гниле Каховське море, на дні якого поховано унікальний природний ландшафт світового значення — Великий Луг. Це про нього співали кобзарі "Ой Січ мати, а Луг батько...". Саме тут виростала і поширювалась на всю Україну козацька вольниця. Тепер тільки пам'ять про нього лишилася.

Запоріжжя зустріло густим їдким димом. Здавалося, що на вулицях низький щільний туман. Це сталеплавильні та різні металургійні заводи на всю потужність готують для Росії метал, за який вона, чомусь, не спішить розраховуватися. Покашлявши з півгодини та адаптувавшись до запорізького, з дозволу сказати, повітря, ми оглянули місто. Воно виявилось таке ж зрусифіковане, як і Крим. Відрізнялося тільки тим, що над міською та обласною радами майорів синьожовтий прапор і не було в людей неприязні до нашої української мови. Навпаки, трапилися кілька осіб, які, познайомившись з моїм гідом і довідавшись, що він — кобзар, говорили російською мовою буквально таке: "Як соромно! Адже я теж козацький нащадок. За що ж вони мене так покалічили, що я не можу розмовляти рідною мовою?"

В музичному училищі, де викладають бандуру мої приятельки, нас зустріли директор та завідуючий народним відділом, водили по клясах, показали обладнану сучасною електронною технікою теоретичну клясу, в якій під час групової лекції викладач може працювати індивідуально з кожним учнем. Нас втішило те, що нова адміністрація училища, на противагу попередній, приділяє значну увагу бандурі, розуміючи її значення у відродженні національної культури. Результати не забарились проявитися: збільшилась кількість учнів, поліпшилась якість викладання та рівень гри. На жаль, покищо в Запорізьке музичне училище на клясу

бандури не вступив жоден хлопець. Але це біда не лише одного Запоріжжя, а й усієї України. Мало, ой як мало хлопців навчаються грати на бандурі. У великій гарній актовій залі училища ми прослухали ансамбль бандуристок та окремих виконавців. Запамяталася технічна з тонким смаком гра учениці другого курсу Олі Беженар. Вона для нас виконала кілька чудових власних творів та фантазію на народну пісню "Вечір надворі". Хотілося б, щоб вона далі продовжувала навчання в консерваторії під опікою досвідчених бандуристок, таких як, наприклад, Людмила Посікіра.

Після концерту всі ми разом подалися на Хортицю. Відвідали там музей козацтва, де довідалися багато цікавого з нашої історії. Були також приємно вражені тим, що в одній з експозицій побачили велике фото нашого кобзаря Володимира Горбатюка. Він був зафіксований у ролі козака Мамає, яку грав на святкуванні п'ятсотріччя українського козацтва тут, на Хортиці, в минулому році.

Коли ми пізніше прогулювалися по острові, то В. Горбатюк звернув нашу увагу на те, як послідовно методично він нищився, як затоплювалися штучними морями Січі, як разом з нашими матеріальними святинями нищились наші душі. І коли вже здобуто першу перемогу — громадськість заборонила будувати ще один міст через Хортицю, вже відбито від невігластва Кам'янську Січ разом з кам'яним хрестом на могилі кошового отамана Костя Гордієнка, вже відроджується козацтво, а без відродження кобзарства йому по-справжньому не відродитись.

Дівчата слухали, їхні очі ставали щораз серйозніші, вдумливіші. І я бачив, що ці бандуристки вже не просто бандуристки — вони тут, на Хортиці, народжувалися борцями за духовне відродження народу.

ЛЬВІВ — ЗУСТРІЧ З КАПЕЛЕЮ

Закінчилися мої відвідання всіх кобзарських осередків центральної України, які я відбудув завдяки кобзареві Володимирові Горбатюкові. Після того я поїхав у Галичину, до Львова, де перед війною вчився, а залишив його у 1944 році.

Багато думок перехрещувалося в моїй голові: що я побачу у Львові після такої довгої відсутності. Чи вигляд самого міста змінився, як воно розбудувалося? Вже наближаючись поїздом, я приглядався до місцевостей, які втікали перед моїми очима. Звернув увагу на ту саму картину, яку бачив, їдучи по Україні: широчезні зелені поля, старанно завесновані. Це мене до певної міри заспокоювало, що люди мали чим в полях працювати, а врожай забезпечений, Україна не буде голодувати.

Нарешті раненько поїзд прибув до Львівської станції. Тут мене мали зустріти члени "незрячої" капелі бандуристів "Карпати". Але сталося так, що нікого не було, бо вони чекали мене наступним поїздом, який незабаром мав приїхати. Немає ради, сам виходжу на площу перед двірцем, який я добре пам'ятав. Сам двірць видався мені дуже малим. Подзвонив до капелі і по мене дуже швидко приїхали.

Відразу я звернув увагу, що всі вулиці начебто були ті самі —

Перед будинком капелі з цілим проводом капелі

поперерізовані трамвайними шинами, викладені таким самим камінням, як було колись. У самому місті я не бачив нових будов майже зовсім. Всі ті ж старі будинки, деякі з дуже старими дверми, більшість з них ніби просили відновлення.

Сказали, що їдемо на Замарстинівську. Начебто крізь сон пригадую дорогу до постійного власного дому колишнього театру, який капеля недавно дістала від міської Ради. Тут зустріли мене директор капелі Віталій Мельник, художній керівник Юліян Вовк та концертмайстер Ярослав Хархаліс — всі троє цілковито незрячі. Довідаюсь, що Віталій Мельник закінчив Львівський університет ім. І. Франка. Привітав мене диригент-хормайстер Ярослав Мелех, а також симпатична Зеня Лисайко, книговод капелі, постійний працівник, рушійна їх сила. Будинок величавий, в доброму стані, з великими написами. Перед будинком стояв майже новий автобус, який капеля дістала в дарунку від міської Ради, яким недавно відбули довге турне до Вінниці, Могилів-Подільського, Житомира, Коростеня, Донецька, Харкова та багатьох інших міст.

Відтак почали показувати цілий будинок. Найперше побачив головну залу, а тоді всі приміщення, де відбуваються проби, бібліотеку і багато різних кімнат. Мають досить місця і, як кажуть, є де розігнатися. Розповідають, що нема вечора, щоб тут щось не відбувалося. Двічі на тиждень — загальна проба. Праця проходить по групах також там, де вивчають нові композиції з фортепіяном. Окремі заняття відбуваються з солістами, цимбалами. Зауважив, що всі кімнати дуже чепурно прибрані, чисті, є українські картини і символіка.

Бандуристи капелі були заделегідь повідомлені про мій приїзд і тому всі прийшли на пробу-концерт, який був призначений для мене. Заходимо до концертної зали, бандуристи всі на місцях на сцені. Вдарили у струни і

М. Чорний-Досінчук передає гроші Юліянові Вовкові, а Я. Хархаліс придивляється

привітали нас грімким маршем. Досить велика сцена була заповнена. Посередині за великими цимбалами сидів бандурист-цимбаліст, який своєю технікою був неперевершений.

Придивившись до складу капелі, я вперше у своєму житті побачив незрячих бандуристів, яких було багато. Це мене прямо приголомшило. Я не міг повірити, щоб вони грали зовсім нормально. Тоді вийшов на сцену диригент хормайстер Ярослав Мелех — зрячий, але що будуть грати із залі підказує незрячий Юліян Вовк.

Почався концерт. Одна за одною точки були виконані на високому мистецькому рівні. Я був зачарований їх репертуаром і виконанням. Цілість виконання не уступає ані одній капелі, які я мав нагоду слухати. Декілька сольових точок були виконані саме незрячими бандуристами. На мене цілий концерт зробив потрясаюче враження, бо хоч я писав про незрячих бандуристів, але чомусь сумнівався, що цей колектив може дійти до такого високого рівня мистецького виконання.

На закінчення я передав для капелі 2,000 доларів пожертв, які ми зібрали у ЗСА. Для капелян це була мила несподіванка і вони не могли надякуватися жертводавцям. Після концерту відбулася дуже жвава гутірка. Члени капелі вільно запитували, що тільки бажали. Я радо давав відповіді, розповідав про кобзарювання в ЗСА, зорганізування мною кобзарських станиць по країнах Південної Америки. На кінець відбулося прийняття, під час якого ще довго обмінювалися думками.

Серед ансамблів України капеля незрячих "Карпати" займає сьогодні провідне місце.

Коли ми слухали їх пісні, забували, що їх очі замкнуті і що вони тільки серцем бачать прекрасне.

Перед концертом: Диригент-хормайстер Ярослав Мелех, худ. керівник Юліян Вовк, М. Чорний-Досінчук, книговод Зеня Лисайко

Після концерту

ЛЬВІВ — КОНСЕРВАТОРІЯ ІМ. М. ЛИСЕНКА

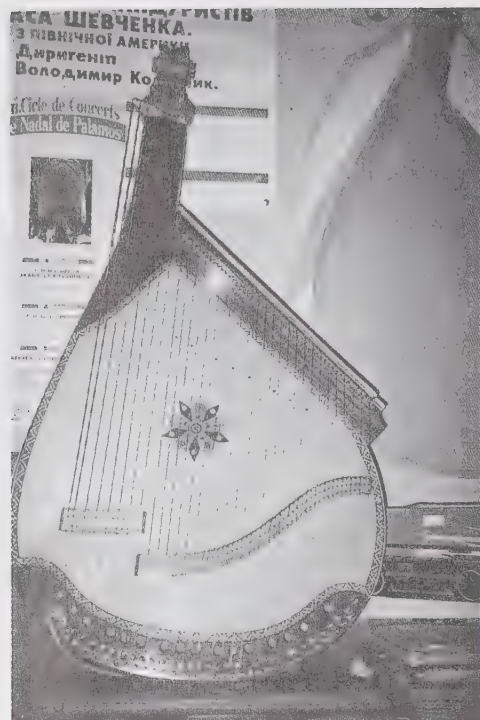
Наступні дні я провів у Львові, де жив кілька років перед виїздом на еміграцію.

Увесь той час я присвятив відвідинам консерваторії ім. М. Лисенка, в якій відділ бандури веде відомий на всю Україну проф. Василь Герасименко. Крім педагогічної праці він є також винахідником і майстром нової концертної бандури з вдосконаленою механікою для перемикання тональностей. Бандури Василя Герасименка відрізняються від чернігівських сріблестим гучним звучанням, а головне — набагато легші. А тому що сьогодні переважна більшість — бандуристи, всі вони бажають мати тільки львівські бандури. Майже всі бандуристи, які сьогодні приїжджають до нас з України, мають бандури Герасименка. Ще десять років тому не можна було дістати бандур з перемикачами взагалі, тому коли появилися чернігівські — це була велика новинка. Раптом ми почали діставати їх більше, ніж нам було потрібно, але коли появилися львівські — ніхто інших не хотів.

Василь Герасименко народився 1-го травня 1927 року в селі Пищики на Київщині. В їхній хаті завжди лунала пісня. Співала мати Василя, співали брати, співав постійно сам Василь. У нього з дитячих літ була любов до пісні. Одного разу, коли до їхньої місцевости завітав сивий козак, який був артистом Київської філармонії, виступ його залишився на все його життя. Він полюбив "Пісню про Морозенка". Батьки післали його до Дрогобицького училища. Коли довідався, що там існує кляса бандури, став її учнем. Закінчивши училище, став викладачем. У той час

В домі відомого журналіста-кобзарознавця: зліва проф. Герасименко, М. Чорний, Богдан Жеплинський

Найновіша бандура Герасименка

відчувався брак бандур, і Василь почав виробляти їх. Робив бандури, традиційним способом довбання явора. Зрозумівши дуже швидко, що потрібний новий модель, винайшов валик-перемикач, який дав можливість перестроєння діятонічних звукорядів у потрібну тональність. Ознайомившись з бандурою з перемикачами, дістав віру в майбутнє інструмента. Почав завзято працювати над новими бандурами у вечірні та нічні години, бо вранці треба було йти до консерваторії.

Проф. Василь Герасименко працює в державній консерваторії ім. М. Лисенка вже понад сорок років. Своєю подвижницькою діяльністю він зробив величезний розвиток професійного кобзарства, підняв бандуру до високих зразків клясичних музичних інструментів.

Він виховав ряд висококваліфікованих музикантів. У складні часи тоталітаризму, коли не приділялося уваги розвитку національного музичного інструментарію, організував у Львівській консерваторії професійне навчання гри на бандурі. Крім педагогічної діяльності особливу творчу працю бачимо в його багаторічних пошуках в галузі реконструкції та вдосконалення бандури. Він втілює нові інженерні вирішення конструкції бандури, яка відкрила перед інструментом значно ширші, раніше недоступні технічно виразові виконавські можливості.

В тому самому домі, де живе, має в підвалі дуже маленьку майстерню. Я оглянув ту майстерню, якщо це місце взагалі можна назвати майстернею. Він там має всього три кімнати, де постійно сиво, нема повітря, де неможливо працювати і творити в таких обставинах. Все ж таки через незадовільні умови для цієї важливої справи вдалося здійснити лише незначну частину задумів.

Протягом десятиліть Герасименко виготовляє нові моделі бандури власноручно, перетворивши свою квартиру в майстерню. Якраз тепер виникає серйозна загроза, що найбільш цінне може загинути через

Перед входом до Консерваторії. Зліва М. Чорний, справа Василь Герасименко

відсутність необхідних умов для науково-педагогічної і науково-конструкторської роботи.

На конференції з кореспондентами Львова я навмисне наголошував, щоб дійшло до голови міської Ради, потребу для музичної культури реалізації його ідеї для відродження та розвитку кобзарського мистецтва, щоб вони виділили йому відповідне приміщення для майстерні, а найголовніше, подбали про фонди.

Ім'я Герасименка відоме цілій діаспорі. Свого часу я писав про нього і про його двоє дочок-бандуристок. Старша донька Оля закінчила Львівську консерваторію, а потім консерваторію ім. Чайковського у Києві. В Америці вона відома із сольових виступів, а також у трійку з сестрою Оксаною і Христею Зарицькою. Нині вона живе в Америці, вийшовши заміж за композитора Юрія Олійника і разом концертують по західній Америці.

Слідом Олі пішла її молодша сестра Оксана, яка також закінчила Львівську консерваторію. В 1986 році виїхала до Гавани, там познайомилася зі світової слави гітаристом Ічіро Сузукі і разом концертують по Європі і Японії.

Любов до бандури В. Герасименко передав своїм дітям. Я був до краю захоплений його працею з ансамблем. Переслухавши всі досі мені відомі — львівський займає перше місце.

ЗУСТРІЧ З СІМЕЙНИМ ТРІО М. БАРАНА

Якщо пригадуєте, у попередніх двох статтях я писав про зустрічі з кобзарями Львова, де згадав про капелю незрячих бандуристів "Карпати" та про нині найбільш визначного майстра бандури проф. В. Герасименка з Львівської консерваторії ім. Лисенка.

Було б зовсім неправильно, якби я не згадав про сімейне тріо бандуристів, яких у Львові називають ще "Жайвори". Їх виступів я, на жаль, не мав нагоди бачити, але переглядав багато їх записів на відео для львівської телевізії і багато чув від культурних діячів міста. Признаюся, що я був зачарований їх виступами. Батько під вусом, як справжній козарлюта, і двоє синів створили чудове тріо і дуже популярні на Львівщині. Дивлячись на одну телевізійну програму, я не хотів вірити, що під час одного виступу вони тричі міняли строї. І які строї! Признаюся, таких я ще не бачив!

Я був щасливий, що зовсім випадково запізнався з Михайлом Бараном і зразу ж таки поїхав до його хати, де взяв інтерв'ю. Найперше прошу розказати про себе. Довідався я, що Михайло Баран — дослідник історії кобзарства і автор багатьох статей про кобзарів, збирач фолкльору, автор пісень та віршів про рідний край, стрільців та УПА

— *Що спонукало вас так завзято взятися за бандуру?*

Сімейне тріо

— Коли я навчався у Тернопільській гімназії, почав грати на гітарі. Пізніше оволодів мандоліною, скрипкою, сопілкою, а потім навчився грати на бандурі. І так головним інструментом залишилась для мене бандура. Чому? Бо тільки вона була здатна тонко, проникливо передавати всі мої переживання і почуття.

— *Мені відомо, що ви досліджуєте історію кобзарства на Україні. Чи має воно й сьогодні перспективи для розвитку?*

— Навіть дуже великі. Якщо в перші повоєнні роки кобзарів висилали на Сибір, розстрілювали, то нині у вільній Україні намагаються кобзарство відновити, а бандура стала в нас дуже популярною.

— *На відео я бачив і захоплювався вашими строями. Хто їх виготовляє вам?*

— Маю добру і артистично надхнену дружину. Вона є моїм дорадником, вона їх вишиває.

— *Розкажіть про свою діяльність.*

— Разом зі синами Орестом і Тарасом ми були учасниками семінарів, конкурсів, фестивалів. Сам я неодноразово брав участь в організації, а також очолював семінари, конкурси, фестивалі, творчі зустрічі з діячами мистецтва О. Мінківським, С. Баштаном, М. Гвоздем, Ю. Омельченком, Є. Адамцевичем, С. Чуприною, Г. Ткаченком й іншими діячами кобзарського мистецтва. Брав участь у створенні й організації музеїв на Львівщині, у відкритті і посвяченні пам'ятників Т. Шевченкові, М. Шашкевичеві, посвяченні могил козацьких, стрілецьких, жертв сталінських репресій. Сам, а також зі синами проводив зустрічі з університетською молоддю, з військовослужбовцями Чорноморської фльоти.

Михайло Баран заснував і дав життя багатьом ансамблям бандуристів у Галичині: капеля "Діброва", ансамблі "Троянда", "Червона калина", "Вишиванка", "Срібні струни", чоловічий хор "Жайвір", студії кляси бандури та інші.

Йому присвоєно звання Заслужений працівник культури України, Відмінник народної освіти України. Останнім часом М. Баран працював заступником голови правління Музичного Товариства Львівщини.

Орест, старший син, закінчив музичне училище та консерваторію ім. М. Лисенка, клясу бандури. Тепер працює солістом філармонії. У його репертуарі українські думи "Буря на Чорному морі", "Про Олексія Поповича", "Смерть козака-бандуриста", "Байда Вишневецький", "Кров людська не водиця", інструментальні твори, історичні та народні пісні. Він — Заслужений артист України.

Молодший син Тарас також закінчив музичне училище з кляси бандури Львівську консерваторію ім. Лисенка, кляси цимбал. Він — визначний сопілкар, досконало володіє всіма видами сопілок: жоломигою, свиріллю, кивицею, теленкою, фрількою, гайдицею, окариною. То й не дивно, що він — художній керівник оркестри заслуженого ансамблю танцю України "Юність". Заслужений діяч України.

Обидва сини обдаровані чудовими голосами, гарно співають. У вільний від роботи час виступають разом. Самі пишуть музику, а крім

*В домі маестра
М. Барана*

того займаються різьбою. Орест почав вчитися грати на бандурі з семи років. Тарас тоді мав лише чотири роки, але не хотів відставати від брата. Тоді батько давав лекції обом. Коли Тарасові виповнилося шість років, він захопився бандурою. Під час концертів приходилось садовити його на стіл. В той час він вперше виступав на телебаченні як справжній артист.

Невдовзі, коли діти закінчили музичні студії і здобули звання заслужених артистів, почали спільно виступати як сімейне тріо. Разом з актором театру ім. Марії Занковецької С. Максимчуком відбули турне по південно-східній Канаді, виступали у Філядельфії, були у Польщі, Чехо-Словаччині. Окремо Орест і Тарас давали самостійні концерти в Югославії, Угорщині, Північній Кореї, Німеччині, Бельгії, Греції, Франції і Швеції. Побачили світа. І репертуар для них був відповідний: козацькі, гуцульські, лемківські, подільські та бойківські пісні, різдвяні колядки, щедрівки та жартівливі пісні. Все це робило програму цікавою. Звичайно, здобули велику популярність.

Про їх діяльність писали всі українські газети, журнали "Україна", "Музика", "Українська Культура", "Бандура". Разом зі синами Михайло Баран дав уже понад дві тисячі концертів. Всі концерти були добродійні. Доходи з концертів йшли на будівництво церков, пам'ятників Шевченкові, Стусові, Яворницькому, Сагайдачному, на Фонд Дитині, для дітей — жертв Чорнобиля.

Тяжко полічити усіх глядачів, що їх слухали. Зацитую один коментар на їх виступи: "Зачарований виступом сімейного тріо. В ньому щось від істинно прикарпатського кольориту і від розмаю козаччини. А які розкішні вуса. Особливо в кобзаря-батька". Хоч вже на емеритурі, але не збирається відпочивати. Він весь час у неспокої, сповненому творчим горінням.

ЗУСТРІЧ З КОБЗАРЯМИ МІСТА ЛУЦЬКА

Зі Львова я поїхав на Волинь.

Згадки про Волинь зустрічаємо вже в давньоруській літературі—”Слові о полку Ігоревім”, у Повісті временних літ, Галицько-Волиному літописі та інших джерелах.

Через землі Волині тягнулися шляхи, які єднали схід і захід, південь і північ.

Волинь стояла на сторожі західних кордонів Київської Русі, а після роздроблення стала важливою складовою частиною Галицько-Волинського князівства. У своїх тужливих піснях, переказах, легендах згадують про часи, коли цю землю плюндрували різні орди та загарбники. Тоді люд волинський міняв рала землеробів на мечі та списи. Українські полки по боці союзних військ давали відсіч хрестоносцям.

Луцьк-столиця Волинської землі. Ось уже дев'ять століть височить він в закруті Стиру-ріки, яка оперізує місто. Сьогодні тяжко устійнити, хто і коли заклав основи міста. Відомо тільки, що вже шість тисяч років тому на цьому місці були поселення. Перша писемна загадка про Луцьк датована 1085 роком. До сьогоднішнього часу зберігся кам'яний замок, який після реконструкції став головним об'єктом Луцького історико-архітектурного заповідника.

Сьогоднішній Луцьк - це місто учнівської молоді. Тут є педагогічний інститут ім. Лесі Українки, філіял Львівського політехнічного інституту, музично-драматичний театр, філармонія, 35 будинків культури, шість кі-

Ансамбль бандуристок — керівник Ткач Тетяна

Зліва: Начальник Обласного Управління Культури Б. Миколаєвич з М. Чорним-Досінчуком

нотеатрів, десятки бібліотек. Особливе місце належить драматичному театрові ім. Т.Шевченка.

І ось я на решті серед кобзарської молоді. Оглядаю державне музичне училище, де з кожної класи чую музику. Оглядаю канцелярію і бачу на всіх стінах повно оголошень про концерти школи. Повідомили мене, що ансамбль школи за півгодини виступить у залі школи. Бачу великий рух бандуристок, які в пречудових строях перебігають коридор.

Заходимо до просторої залі, де вже застали всіх бандуристок на сцені. Заля заповнена глядачами, а спереду - телевізійні камери чекають на початок концерту. Після коротенького слова керівника ансамблю Тетяни Ткач починається концерт під її блискучим керівництвом. Всі веселі, усміхнені. Вже після першої пісні я зрозумів, що це ансамбль, якого ще досі не чув. Точка за точкою переплетені сольовими виступами одна від одної кращі. Солістки (а їх було щонайменше три) всі на дуже високому професійному рівні. Деякі точки були виконані під мистецьке слово бандуристки, яка наче зачарувала нас усіх. Ціла програма концерту була захоплююча і досі неперевершена попередніми виступами, які я бачив.

Відтак запросили мене до слова, і я розповідав їм про кобзарське мистецтво діаспори. Найбільше цікавилися поширенням кобзарства на країни Південної Америки. Почалася жвава виміна думок. Розповів я і про розвиток кобзарства в Нью Йорку, видання "Кобзарського Листка", а відтак журналу "Бандура". Тут посипалося найбільше запитів. Подивлялися мою видавничу працю і просили висилати їм всі числа журналу.

Зустріч з бандуристами, яка відбулася в надзвичайно дружній атмосфері, закінчилася обіцянкою, що в можливо короткому часі ми зможемо почути цей винятково добрий ансамбль в Америці.

З А. ГРИЦАЄМ — РІВНЕ

Біля училища: М. Чорний-Досінчук з маестром А. Грицаєм

Понад сорок років творчої праці віддав 60-літній Анатолій Грицай з Рівного. Але бандура то вже такий інструмент, що повністю присвятивши себе йому, людина не може не працювати для відродження і утвердження духовності українського народу. Бо як тризуб є символом нашої держави, так бандура є символом її культури. Тож і виходить, що кобзар Грицай більшу частину свого життя віддав Україні, утвердженню її незалежності. І в часи „відлиги” та стагнації він кожен день своєї праці вкладав у її вільну майбутність. Продовжуючи славні традиції кобзарів минулого, він спокійно і розважливо, але постійно і наполегливо сіє навколо себе зерна добра, які неодмінно виростають жагою свободи, свободи Батьківщини, яка немислима без внутрішньої свободи особистості. Анатолій Грицай прищеплює своїм учням. А з Рівенського музичного училища він випустив їх вже понад 70. І понесли вони на струнах бандур кобзарську ідею по всій Україні. Його учнів можна зустріти в Києві і Львові, в Миколоєві і Полтаві, в Кривому Розі і Чернівцях, у Вінниці, Черкасах, Рівному... Вони вже самі позакінчували вищі учбові заклади, стали його колегами. І учитель не соромиться, не гордує обмінюватися з ними досвідом, пам’ятаючи, що справжній учитель той, хто благословляє з радістю учня, котрий переріс його в майстерності. І він гордий тим, що його вихованці вже мають своїх учнів.

Діти і керівники вітають гостя

Посередині сидить маестро А. Грицай

Завдяки саме таким подвижникам як Грицай, в найтяжчі роки не переривався поступ бандури по Україні. Вона не тільки не зникла, а й набула нової якості. Зріс рівень виконавства, з'явилося багато ансамблів, капель. В усіх формах бандурного мистецтва, від особистого сольового виконання до керівництва великою капелою, Анатолій Грицай досягає високих мистецьких вершин.

Та Україна знає його не тільки як кобзаря, викладача, керівника колективів бандуристів, але й як поета та композитора. Одна з його пісень говорить про кредо кобзаря.

Так, кобзар Грицай робить все можливе, щоб збагатити душу народу. Бо, як сам він сказав в одному інтерв'ю обласній газеті "Вісті Рівенщини": "Культура — основа поступу і прогоресу суспільства. Це нам, нарешті, повинно стати зрозумілим. Без цього дороговказу ми знову забредемо на манівці. Ще на одну помилку у нас немає права. Бог чи доля зглянулись над Україною і посилають нам, може, останній шанс на державотворчість. Не упустімо ж його! Наголошую: опорою у цій нелегкій роботі найперше нам прислужиться культура. Без бандури останній не мати свого національного обличчя, а без національної культури не буде й України.

Новий час вдихає нові сили і в кобзарське мистецтво, надає йому нової снаги, та додає відчуття історичної відповідальності усім його працівникам, усім — від учнів дитячих музичних шкіл до професорів консерваторій, від невмілих аматорів — до народних кобзарів, увінчаних славою і шаною. Кобзарство — не розвага, а служіння національній ідеї".

І Анатолій Грицай служить їй вірно.

КРЕМ'ЯНЕЦЬ

З Рівного їдемо автом до Крем'янця. По дорозі заїжджаємо до Почаєва, бо знаємо, що й там є маленька група бандуристів. На жаль, нам не вдалось їх побачити, бо якраз вона тоді виїхала на зустріч з бандуристами до Луцька. Хоч в дитинстві я був багато разів у Почаєві, все ж таки з нетерпінням чекав, щоб оглянути старовинний монастир.

Почаївська Лавра була заснована в 14-му столітті. Довідуємось вже на місці, що монастир щойно в 1830 році став посілістю московської церкви. З матеріалів, які ми мали нагоду переглянути ми переконалися, що в той спосіб перестав існувати один з найбільших осередків української культури і науки.

Почитання ікони Почаївської Божої Матері поширилося далеко поза межі України. Сама ікона належить до найкращих у нашій Батьківщині. Монастир на Почаївській горі збудував Іван Туркууджі з Тернополя. Про цю ікону ми знаходимо згадки в легендах, піснях, літературі і в мистецтві.

Мати Божа появилася малому вівчареві Іванові Бачаєві. Вона стояла на скелі, і в тому місці й досі залишилася відбитка її стопи. Біля відбитки впливає лікувальне джерело.

У пізнішому періоді відбувались тут чуда. Найбільше чудо сталося 23-го липня 1675 року, коли інвазія турків і татар була задержана покликанням на ікону. Після ряду чуд, 1773 року Папа Климент дав дозвіл коронувати ікону.

Оглянувши всі монастирські забудовання, ми поїхали до Крем'янця. Довідались, що Т.Шевченко відбув 40 верстовий шлях, який вів до Крем'янця якраз через Почаїв. На цьому шляху відвідав ще містечко Верба. Там мав розмову з селянами, де почув перекази про месника Варнака. В усякому разі, чимало деталей поеми "Варнак" найбільше нагадує Вербу.

Продовжуємо нашу подорож автом до Крем'янця. З обох боків бачимо високі черешні і розлогі яблуні. Живоплотом стоять кущі дикої рожі і терну. Саме тоді вони були вкриті буйним цвітом, тому ціла та дорога виглядала справді казково.

Коли наближаємось до Крем'янця, починає видніти славна історична гора Бона. Взагалі ціле місто оточене горами. На вершку Бони збереглися руїни фортеці 16-го століття, вежа і решта двох веж та мурів.

Ніколи не забуду, як на державні свята на мурах замку чомусь палили бочку з оливою, а всі школи дефілювали по широкій вулиці.

Не забуду також чисельної участі студентів Української Православної Семінарії, які вирізнялися добрими голосами. Надзвичайним тенором співав Данилевич. Він залюбки співав "По синьому морі...". До речі, Данилович став священиком, виїхав до США і недавно помер у Бостоні. Його чудовий спів залишився у моїй пам'яті на все життя.

Кременець хоч невеличке місто, але в тодішній Польщі мало чи не найбільше шкіл. Славний лицей, а з українських- гімназія, Українська Православна Семінарія і рільнича середня школа. Була також музична школа, яка за радянської влади розрослася, мабуть, в найкращу з усіх на Волині.

Прибувши до Крем'янця, я відразу зв'язався з місцевими бандуристами. Тут я застав два окремі ансамблі бандуристів. Найперше порозумівся з провідниками ансамблю при музичній школі, які постарались за три дні влаштувати мені концерт і то з дуже широкою програмою. Ансамбль зарепрезентував себе як високозаавансована одиниця з чудовими солістами. Хоч концерт був зорганізований на скору руку, але зала була переповнена. Я був здивований, що так швидко можна повідомити всіх за три дні.

Другий ансамбль, який існує при лицю та ще чисельніший, пописувався тиждень пізніше в лицю. Цей ансамбль поставлений на професійному рівні і можна було подивляти його різноманітний репертуар. Там я мав нагоду почути думи і виконання солістів на справді високому рівні.

Мені було приємно побачити таку велику кількість бандуристів і з такою серйозною підготовкою. Тому, що я колись вчився у цьому місті,

мені було тим більше приємно побачити зацікавлення людей нашим історичним інструментом.

Бандура — наче чарівниця, яка зворушує нас усіх і підносить нас з матеріальної пустки та спричинюється до державного відродження України.

Невмирущий дух України завжди виявляється у творах народних мистців, а найбільше в бандурі. Спів і гра бандуристів по-особливому хвилюють слухача.

Любов до бандури об'єднала в капелях бандуристок дівчат різного віку, різних професій.

Ансамбль Бандуристів при музичній школі. На ліво керівник, на право М. Чорний-Досінчук

Ансамбль при Ліцею

Nick Czorny-Dosinczuk,
Executive Director
NY School of Bandura

A NEW BRANCH OF THE BANDURA FAMILY IN YONKERS

The New York Bandura Ensemble would like to welcomed the newest members of the New York bandura family. On October 6, 1992, a fresh group of 15 young students, organized by the Ukrainian American Youth Association (SUM) in Yonkers, started weekly lessons under the direction of Olia Voytovych-Stashchishin, a graduate of the Lviv Conservatory. The Yonkers branch of the Ukrainian American Youth Association is headed by Dr. Orest Kozicky; his wife is chief counselor, and Mrs. Oksana Makarenko is the administrator and moving force behind this new project. We wish them continued growth and much success!

Група новозаснованого гуртка бандуристів при осередку СУМ в Йонкерсі.

Most students have already invested in new instruments; at least 1/3 of these instruments are “baby Poltavky”, a special type of bandura originally developed by bandura builder Ken Bloom for the New York School of

Bandura. A lighter instrument, designed to accommodate younger students whose hands are not yet fully developed, the “baby Poltavka” is based on the traditional model of the instrument which allows the player/bandurist to use both hands on the entire instrument, whereas the more popular “Chernihiv-style” banduras which are factory-made in Ukraine, basically limit the left hand to basses and the right hand to treble. Children that start playing at a younger age generally end up staying with the instrument longer, so a “baby Poltavka” is a worthwhile investment, particularly for families where there are even younger children that might eventually inherit the instrument.

Bandura lessons are not just another way of keeping children “off the streets” — they offer a comprehensive approach to providing our youth with a sense of national pride and identity. Through the bandura, young people experience first-hand the spiritual depth of the Ukrainian folk tradition, and learn the history of their ancestors. They learn a practical, enjoyable application of the Ukrainian language beyond home and Ukrainian school. Most importantly, in participating in their cultural heritage, they feel proud to be Ukrainian, and that pride will encourage them to carry on the traditions and values they are taught.

The activities of the New York Bandura Ensemble are made possible, in part, by a grant from the New York State Council on the Arts.

З провідниками Козацької Ради в Лаврі — Київ

Найстарша
і найбільша
братська,
забезпечена
і громадська
організація
українців
в Америці і
Канаді

Заснована у
1894 році

Запрошуємо
вас та членів
вашої родини
забезпечитися
в Українськiм
Народнiм
Союзi та спiль-
но працювати
для добра
українського
народу

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ, ІНК.

UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, INC.

30 Montgomery Street, P.O. Box 17A—Jersey City, New Jersey 07303 • (201) 451-2200

- *Має ново-впроваджену дуже корисну пенсійну грамоту*
- *Має 20 клас модерного забезпечення*
- *Сума забезпечення не має обмежень*
- *Виплачує найвищу дивіденду*
- *Видає щоденник Свободу, Український Тижневик і журнал для дітей Веселку*
- *Уділяє стипендії студіюючій молоді*
- *Удержує вакаційну оселю „Союзівку”*

- *Offers a very advantageous new annuity policy*
- *Offers 20 types of life insurance protection*
- *There is no limit to the amount of insurance*
- *Pays out high dividends on certificates*
- *Publishes the Svoboda daily, the English-language Ukrainian Weekly and the children’s magazine Veselka — The Rainbow*
- *Provides scholarships for students*
- *Owns the beautiful estate Soyuzivka*

**УКРАЇНСЬКА
ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА
КООПЕРАТИВА
«САМОПОМІЧ»**

в Нью-Йорку

вітає

СЛАВНУ КОБЗАРСЬКУ РОДИНУ

**з її небуденними успіхами в праці
над збереженням кобзарського мистецтва —
гордості українського народу,**

висловлюючи зокрема найвище признання

НАШІЙ МОЛОДІ,

що з посвятою включилася в ряди

КОБЗАРСЬКОГО БРАТСТВА

*** * ***

Ця найстарша й найбільша

УКРАЇНСЬКА КРЕДИТІВКА В АМЕРИЦІ

все готова

служити усіми банковими послугами

НАШИМ БАНДУРИСТАМ ТА ЇХНІМ РОДИНАМ

на найбільше корисних умовах,

що їх кредитівка дає своїм членам.

Self Reliance (N. Y.) Federal Credit Union
108 Second Avenue, New York, N. Y. 10003.
Tel. (212) 473-7310.

МАЄТЕ ФІНАНСОВІ СПРАВИ?

Зайдіть до нас, або закличете телефонічно
і довідайтесь, що

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА КРЕДИТІВКА В НЬЮ-ЙОРКУ

- Виплачує найвищі відсотки на звичайні ощадністі влі конта.
- Дає безкоштовне життєве забезпечення до 2,000.00
- Утримує пенсійні конта (IRA) на високих відсотках.
- Всі ощадністі влі дає забезпечені федеральним урядом до 100,000.00 доларів.
- Уділяє позики на вигідних до сплати умовах
НА ВАШІ ОСОБИСТІ ПОТРЕБИ АБО
МОРГЕДЖОВІ ПОЗИКИ НА ЗАКУП РЕАЛЬНОСТЕЙ
- Видає різного терміну сертифікати.
- Безкоштовно забезпечує позики до 10,000.00 на випадок смерті або випадкової непрацездатности.
- З чистого прибутку дає пожертви нашим культурним, науковим, молодечим, мистецьким та релігійним організаціям.

ОЩАДЖУЄТЕ ЧИ ПОЗИЧАЄТЕ - ПАМ'ЯТАЙТЕ:
НАШ КАПІТАЛ МУСИТЬ ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ НАШОЇ ГРОМАДИ

UKRAINIAN ORTHODOX FEDERAL CREDIT UNION

304 EAST NINTH STREET, NEW YORK, NEW YORK 10003 TEL. 533-2980/533-0873

ЗМІСТ

<i>Гаврило Махиня</i> . Григорій Павлович Назаренко	1
<i>Федір Лаврів</i> . Кобзар Михайло Кравченко	7
<i>Б. Жеплинський</i> . "Спасибі дочко, за пісні"	10
<i>Б.Ж.</i> Буря, народжена кобзою	15
<i>Григорій Міняйло</i> . Кобзарська пісня про Запорозьку Січ	17
<i>Юрій Береза</i> . Пісня, що має душу	19
<i>Ігор Кропивницький</i> . "І сяде правда на Покуті..."	21
<i>Д. Калібаба і Б.Ж.</i> майстер Бандурини	23
<i>П. Баб'як</i> . Кобзар і Західна Україна	26
Дума про Коваленка	28
<i>Нам пишуть</i>	
Україна — Італія — Бандура!	32
Один крок вперед для української музики	33
Школа бандуристів в Буенос Айрес	35
Кобзарський табір	36
Зустрічі з кобзарями України	37
<i>N. Czorny-Dosinchuk</i> . A new branch of the bandura family in Yonkers	60
Оголошення	62, 63, 64

SCHOOL OF BANDURA
84-82 164th Street
Jamaica, N. Y. 11432

"Живі струни". Апостолес, Аргентина